

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยใช้หนังสือนิทานประกอบภาพตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
  - 1.1 หลักการ
  - 1.2 จุดหมาย
  - 1.3 วิสัยทัศน์
  - 1.4 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน
  - 1.5 คุณลักษณะอันพึงประสงค์
  - 1.6 มาตรฐานการเรียนรู้
  - 1.7 ตัวชี้วัด
2. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
  - 2.1 ความสำคัญ
  - 2.2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง
3. ทักษะการอ่าน
  - 3.1 ความหมายของการอ่าน
  - 3.2 ความสำคัญของการอ่าน
  - 3.3 กระบวนการอ่าน
  - 3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการอ่านกับกระบวนการคิด
  - 3.5 ความหมายของการคิดวิเคราะห์
  - 3.6 กระบวนการคิดวิเคราะห์
  - 3.7 ความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์
  - 3.8 การสอนอ่านคิดวิเคราะห์
4. แนวคิดในการสร้างหนังสือนิทานประกอบภาพตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
  - 4.1 ความหมายของนิทาน
  - 4.2 ประเภทของนิทาน
  - 4.3 คุณค่าของนิทาน
  - 4.4 นิทานประกอบภาพ
  - 4.5 ลักษณะหนังสือนิทานประกอบภาพที่ดี
  - 4.6 การหาประสิทธิภาพของหนังสือนิทาน E1/E2
  - 4.7 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

- 4.8 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 4.9 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
- 5. การพัฒนาความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์โดยใช้หนังสือนิทานประกอบภาพตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
- 6. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง
  - 6.1 ความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง
  - 6.2 ความสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง
  - 6.3 ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ขององค์ประกอบของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง
  - 6.4 การวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 3-19) ได้กล่าวถึง หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง การจัดหลักสูตร การจัดเวลาเรียนและการจัดการเรียนรู้ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.1 หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญดังนี้

- 1.1.1 เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดมุ่งหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณธรรมบนพื้นฐาน ของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
- 1.1.2 เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสดำเนินการศึกษได้อย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ
- 1.1.3 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
- 1.1.4 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้
- 1.1.5 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 1.1.6 เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

1.2 จุดมุ่งหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1.2.1 มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.2.2 มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

1.2.3 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

1.2.4 มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1.2.5 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนา สิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

1.3 วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติ ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและ เป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษา ตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ได้เต็มตามศักยภาพ

1.4 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ดังนี้

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1.4.1 ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรม ในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจา ต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผล และความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อ ตนเองและสังคม

1.4.2 ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิด อย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้าง องค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

1.4.3 ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรค ต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจ

ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

1.4.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

1.4.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

1.5 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

- 1.5.1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
- 1.5.2 ซื่อสัตย์สุจริต
- 1.5.3 มีวินัย
- 1.5.4 ใฝ่เรียนรู้
- 1.5.5 อยู่อย่างพอเพียง
- 1.5.6 มุ่งมั่นในการทำงาน
- 1.5.7 รักความเป็นไทย
- 1.5.8 มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

1.6 มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

- 1.6.1 ภาษาไทย
- 1.6.2 คณิตศาสตร์
- 1.6.3 วิทยาศาสตร์
- 1.6.4 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 1.6.5 สุขศึกษาและพลศึกษา
- 1.6.6 ศิลปะ
- 1.6.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 1.6.8 ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระดับสูงที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

พอสรุปได้ว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค สนองการกระจายอำนาจให้สังคม มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น มีโครงสร้าง ยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้ เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์ โดยมีจุดมุ่งหมาย มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพทั้งในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ

1.7 ตัวชี้วัด

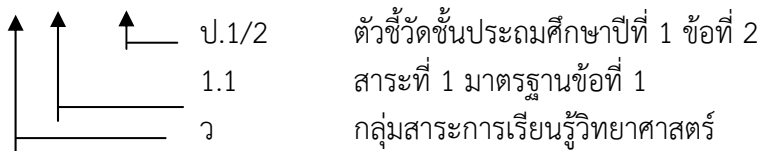
ตัวชี้วัดระดับสูงที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรม นำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน

1.7.1 ตัวชี้วัดชั้นปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละชั้นปีในระดับการศึกษาภาคบังคับ (ประถมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3)

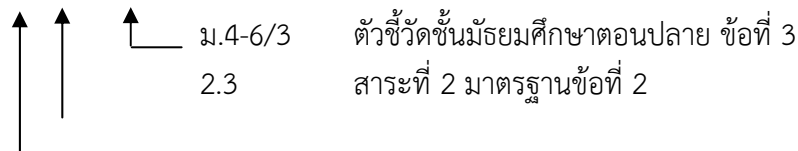
1.7.2 ตัวชี้วัดช่วงชั้นเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษา ปีที่ 4 - 6)

หลักสูตรได้มีการกำหนดรหัสกำกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด เพื่อความเข้าใจ และให้สื่อสารตรงกัน ดังนี้

ว 1.1 ป. 1/2

ต 2.2 ม.4-6/3

ต กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

สรุป หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 การพัฒนาหลักสูตร การศึกษาของชาติ ถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างคนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันในเวทีโลก ไม่ว่าจะหลักสูตรใดก็ตาม หากนำไปใช้แล้วพบว่า มีข้อจำกัดบางประการก็จำเป็นต้องมีการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่มีอยู่ให้ดีขึ้น

2. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ 2551: 1) ได้กล่าวถึงธรรมชาติและลักษณะเฉพาะ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระภาษาไทยไว้ ดังนี้

2.1 ความสำคัญ

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรม การงาน และดำรงชีวิตร่วมกัน ในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จาก แหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจัย และ สร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิ ปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวง ศึกษาธิการ, 2551: 1)

สาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีรายละเอียด ดังนี้

1) การอ่าน ประกอบด้วย การอ่านออกเสียงคำ ประโยค การอ่านบทร้อยแก้ว คำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ การอ่านในใจเพื่อสร้างความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ จากสิ่งที่อ่าน เพื่อนำไป ปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

2) การเขียน ประกอบด้วย การเขียนสะกดตามอักขรวิธี การเขียนสื่อสาร โดยใช้ ถ้อยคำและรูปแบบต่าง ๆ ของการเขียน ซึ่งรวมถึงการเขียนเรียงความ ย่อความ รายงานชนิดต่าง ๆ การเขียนตามจินตนาการ วิเคราะห์วิจารณ์ และเขียนเชิงสร้างสรรค์

3) การฟัง การดู และการพูด การฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ การพูดแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก พูดลำดับเรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล การพูดในโอกาสต่าง ๆ ทั้งเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ และการพูดเพื่อโน้มน้าวใจ

สรุป การอ่าน การเขียน การฟัง การดู และการพูด เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์

จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้พัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์วิจารณ์และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

2.2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. อ่านออกเสียงคำ คำคล้องจอง และข้อความสั้น ๆ	การอ่านออกเสียงและบอกความหมายของคำ คำคล้องจอง และข้อความที่ประกอบด้วยคำพื้นฐาน คือ คำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่น้อยกว่า 600 คำ รวมทั้งคำที่ใช้เรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ประกอบด้วย
2. บอกความหมายของคำ และข้อความที่อ่าน	1. คำที่มีรูปวรรณยุกต์และไม่มีรูปวรรณยุกต์ 2. คำที่มีตัวสะกดตรงตามมาตราและไม่ตรงตามมาตรา 3. คำที่มีพยัญชนะควบกล้ำ 4. คำที่มีอักษรนำ
3. ตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน	การอ่านจับใจความจากสื่อต่าง ๆ เช่น
4. เล่าเรื่องย่อจากเรื่องที่อ่าน	1. นิทาน
5. คาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน	2. เรื่องสั้น ๆ 3. บทร้องเล่นและบทเพลง 4. เรื่องราวจากบทเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น
6. อ่านหนังสือตามความสนใจ อย่างสม่ำเสมอและนำเสนอเรื่องที่อ่าน	การอ่านหนังสือตามความสนใจ เช่น 1. หนังสือที่นักเรียนสนใจและเหมาะสมกับวัย 2. หนังสือที่ครูและนักเรียนกำหนดร่วมกัน
7. บอกความหมายของเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์สำคัญที่มักพบเห็นในชีวิตประจำวัน	การอ่านเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ ประกอบด้วย 1. เครื่องหมายสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน 2. เครื่องหมายแสดงความปลอดภัยและแสดงอันตราย
8. มีมารยาท ในการอ่าน	มารยาทในการอ่าน เช่น 1. ไม่อ่านเสียงดังรบกวนผู้อื่น 2. ไม่เล่นกันขณะที่อ่าน 3. ไม่ทำลายหนังสือ

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียนเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศ และรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. คัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัด	การคัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัดตามรูปแบบการเขียนตัวอักษรไทย
2. เขียนสื่อสารด้วยคำและประโยคง่าย ๆ	การเขียนสื่อสาร <ol style="list-style-type: none"> 1. คำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน 2. คำพื้นฐานในบทเรียน 3. คำคล้องจอง 4. ประโยคง่าย ๆ
3. มีมารยาทในการเขียน	มารยาทในการเขียน เช่น <ol style="list-style-type: none"> 1. เขียนให้อ่านง่าย สะอาด ไม่ขีดฆ่า 2. ไม่ขีดเขียนในที่สาธารณะ 3. ใช้ภาษาเขียนเหมาะสมกับเวลา สถานที่ และบุคคล

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความคิดเห็น และความรู้อีกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. ฟังคำแนะนำ คำสั่งง่าย ๆ และปฏิบัติตาม	การฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำ คำสั่งง่าย ๆ
2. ตอบคำถามและเล่าเรื่องที่ฟังและดู ทั้งที่เป็นความรู้และความบันเทิง	การจับใจความและพูดแสดงความคิดเห็น ความรู้อีกจากเรื่องที่ฟังและดู ทั้งที่เป็นความรู้และความบันเทิง เช่น
3. พูดแสดงความคิดเห็นและความรู้อีกจากเรื่องที่ฟังและดู	<ol style="list-style-type: none"> 1. เรื่องเล่าและสารคดีสำหรับเด็ก 2. นิทาน 3. การ์ตูน 4. เรื่องขบขัน
4. พูดสื่อสารได้ตามวัตถุประสงค์	การพูดสื่อสารในชีวิตประจำวัน เช่น <ol style="list-style-type: none"> 1. การแนะนำตนเอง 2. การขอความช่วยเหลือ

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	3. การกล่าวคำขอบคุณ 4. การกล่าวคำขอโทษ
5. มีมารยาทในการฟัง การดู และการพูด	มารยาทในการฟัง เช่น 1. ตั้งใจฟัง ตามองผู้พูด 2. ไม่รบกวนผู้อื่นขณะที่ฟัง 3. ไม่ควรนำอาหารหรือเครื่องดื่มไปรับประทาน ขณะที่ฟัง 4. ให้เกียรติผู้พูดด้วยการปรบมือ 5. ไม่พูดสอดแทรกขณะที่ฟัง มารยาทในการดู เช่น 1. ตั้งใจดู 2. ไม่ส่งเสียงดังหรือแสดงอาการรบกวนสมาธิของผู้อื่น มารยาทในการพูด เช่น 1. ใช้ถ้อยคำและกิริยาที่สุภาพ เหมาะสมกับกาลเทศะ 2. ใช้น้ำเสียงนุ่มนวล 3. ไม่พูดสอดแทรกในขณะที่ผู้อื่นกำลังพูด

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. บอกรวบรวมและเขียนพยานุชณะ สรรพวรรณยุกต์ และเลขไทย	พยานุชณะ สรรพวรรณยุกต์ และวรรณยุกต์ เลขไทย
2. เขียนสะกดคำและบอกความหมายของคำ	การสะกดคำ การแจกลูก และการอ่านเป็นคำ มาตรฐานตัวสะกดที่ตรงตามมาตราและไม่ตรงตามมาตรา การผันคำ ความหมายของคำ
3. เรียบเรียงคำเป็นประโยคง่าย ๆ	การแต่งประโยค
4. ต่อกำคําค้องจองง่าย ๆ	คำค้องจอง

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทย
อย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. บอกข้อคิดที่ได้จากการอ่านหรือ การฟังวรรณกรรมร้อยแก้วและ ร้อยกรองสำหรับเด็ก	วรรณกรรมร้อยแก้วและร้อยกรองสำหรับเด็ก เช่น <ol style="list-style-type: none"> 1. นิทาน 2. เรื่องสั้นง่าย ๆ 3. ปริศนาคำทาย 4. บทร้องเล่น 5. บทอาขยาน 6. บทร้อยกรอง 7. วรรณคดีและวรรณกรรมในบทเรียน
2. ท่องจำบทอาขยานตามที่กำหนด และบทร้อยกรองตามความสนใจ	บทอาขยานและบทร้อยกรอง <ol style="list-style-type: none"> 1. บทอาขยานตามที่กำหนด 2. บทร้อยกรองตามความสนใจ

สรุป กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้ มีคุณภาพสำหรับผู้เรียนทุกคน สถานศึกษาจึงจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ทั้งหมดสำหรับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด และ ความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

คำอธิบายรายวิชา
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
ท ๑๑๐๑ ภาษาไทย

รายวิชาพื้นฐาน
ภาษาไทย

กลุ่มสาระการเรียนรู้
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑
เวลา ๒๔๐ ชั่วโมง

การอ่านออกเสียงและบอกความหมายคำ คำคล้องจอง ข้อความ ที่ประกอบด้วยคำพื้นฐานที่ใช้ในชีวิตประจำวัน คำที่ใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ไม่น้อยกว่า ๖๐๐ คำ เป็นคำที่มีและไม่มีรูปวรรณยุกต์ คำที่มีตัวสะกดตรงและไม่ตรงตามมาตรา คำที่มีพยัญชนะควบกล้ำ คำอักษรนำ การอ่านจับใจความจากสื่อต่าง ๆ เช่น นิทาน เรื่องสั้น ๆ บทร้องเล่นและบทเพลง เรื่องราวจากบทเรียนในกลุ่มและกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น การอ่านหนังสือตามความสนใจ หนังสือที่ครูและนักเรียนกำหนดร่วมกัน การอ่านและบอกความหมายเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ มีเครื่องหมายสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน เครื่องหมายแสดงความปลอดภัยและแสดงอันตราย การคัดลายมือตามรูปแบบการเขียนอักษรไทย การเขียนสื่อสารด้วยคำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน คำพื้นฐานในบทเรียน คำคล้องจองด้วยประโยคง่าย ๆ มีมารยาทในการเขียน ใช้ภาษาเขียนเหมาะสมกับเวลา สถานที่และบุคคล โดยใช้ทักษะการคัดลายมือ การเขียนเชิงสร้างสรรค์ การฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำ คำสั่งง่าย ๆ ตอบคำถามและเล่าเรื่องที่ฟังและดู พูด แสดงความคิดเห็น ความรู้สึกจากเรื่องที่ฟังและดู ทั้งที่เป็นความรู้และความบันเทิง เรื่องเล่าและสารคดีสำหรับเด็ก นิทาน การ์ตูน เรื่องขบขัน การพูด พูดสื่อสารได้ตามวัตถุประสงค์ การพูดสื่อสารในชีวิตประจำวัน เช่น การแนะนำตนเอง ขอความช่วยเหลือ กล่าวคำขอบคุณ กล่าวคำขอโทษและมีมารยาทในการฟังการดูและการพูด การบอกและการเขียน พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ เลขไทย การเขียนสะกดคำและบอกความหมายของคำ มีการแจกลูก และการอ่านเป็นคำเขียนคำมาตราตัวสะกดที่ตรงตามมาตราและไม่ตรงตามมาตรา การผันคำ การแต่งประโยคคำคล้องจอง การอ่านวรรณกรรมร้อยแก้วและร้อยกรอง โดยบอกข้อคิดที่ได้จากการอ่านวรรณกรรม ร้อยแก้วและร้อยกรองสำหรับเด็ก เช่น นิทาน เรื่องสั้นง่าย ๆ ปริศนาคำทาย บทร้องเล่น บทอาขยาน บทร้อยกรอง วรรณคดีและวรรณกรรมในบทเรียนและท่องจำบทอาขยานตามที่กำหนดและบทร้อยกรองตามความสนใจ โดยใช้ทักษะกระบวนการปฏิบัติในการอ่าน ทักษะการเขียน ทักษะทางภาษา ทักษะการสื่อสาร กระบวนการฟัง การดู การพูด กระบวนการสื่อความ กระบวนการคิดวิเคราะห์ กระบวนการกลุ่ม กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด กระบวนการ คิดอย่างมีวิจารณญาณ กระบวนการแก้ปัญหา และการใช้ภาษาไทยเพื่อให้เกิดความรู้ความคิด วิเคราะห์ การตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตอย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์ สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม เพื่อเห็นคุณค่าของการอ่าน การเขียน สามารถอ่านออกเสียงได้ถูกต้อง บอกความหมาย ตอบคำถาม เล่าเรื่องย่อ คาดคะเนเหตุการณ์ จากเรื่องี่อ่านและมีมารยาทในการอ่าน

รหัสตัวชี้วัด	ท ๑.๑	ป.๑/๑, ป.๑/๒, ป.๑/๓, ป.๑/๔, ป.๑/๕, ป.๑/๖, ป.๑/๗, ป.๑/๘
	ท ๒.๑	ป.๑/๑, ป.๑/๒, ป.๑/๓
	ท ๓.๑	ป.๑/๑, ป.๑/๒, ป.๑/๓, ป.๑/๔, ป.๑/๕
	ท ๔.๑	ป.๑/๑, ป.๑/๒, ป. ๑/๓, ป.๑/๔
	ท ๕.๒	ป.๑/๑, ป.๑/ ๒

รวมทั้งหมด ๒๒ ตัวชี้วัด

3. ทักษะการอ่าน

การอ่านเป็นหนึ่งในสี่ทักษะทางภาษาที่จำเป็นต้องฝึกฝนอยู่เสมอและไม่มีวันสิ้นสุดสามารถฝึกได้เรื่อยๆ ตามวัยและประสบการณ์ของผู้อ่าน เพราะการอ่านนั้นจะเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์ เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้มนุษย์ได้รับความรู้ ความคิด และความบันเทิงใจ ช่วยปรับปรุงชีวิตให้สดใสสมบูรณ์ ดังคำกล่าวของ เซอร์ ฟรานซิส เบคอน นักปรัชญาเมธีชาวอังกฤษที่ว่า “การอ่านทำคนให้เป็นคนโดยสมบูรณ์” (สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2542: 1)

3.1 ความหมายของการอ่าน

การอ่าน เป็นทักษะที่สำคัญในการสอนภาษาไทย เป็นความสามารถของมนุษย์ที่เข้าใจการสื่อความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ เข้าใจเนื้อเรื่องและแนวคิดจากสิ่งที่อ่าน ดังนั้นจึงมีนักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางด้าน การอ่าน ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542 (2546: 1364) นิยามว่า “อ่าน” หมายถึง “ว่าตามตัวอักษร” ส่วน “การอ่าน” หมายถึง “การแปลความหมายของตัวอักษรที่อ่านออกมาเป็นความรู้ ความคิด และเกิดความเข้าใจเรื่องราวที่อ่านตรงกับเรื่องราวที่ผู้เขียนเขียน ผู้อ่านสามารถนำความรู้ ความคิด หรือสาระเรื่องราวที่อ่านไปใช้ประโยชน์ได้” ซึ่งมีความหมายในลักษณะเป็นการรับแล้วถ่ายทอดโดยใช้ตัวอักษร สัญลักษณ์ เป็นสื่อความคิด เจตนาหรือการทำความเข้าใจกับผู้ที่ผู้ถ่ายทอดต้องการสื่อความคิด เจตนา หรือการทำความเข้าใจกับผู้ที่ผู้ถ่ายทอดต้องการสื่อความหมายนั้น จุดมุ่งหมายของการอ่าน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545: 1) กล่าวว่า การอ่าน หมายถึง กระบวนการแปลความหมายของสัญลักษณ์ออกมาเป็นความคิด ทำให้เกิดความเข้าใจ ความหมาย และได้ความรู้ ความคิด ตลอดจนเกิดความรู้สึก อารมณ์ และจินตนาการ

ฟรานซิส เบคอน (Francis Bacon) นักปรัชญาคนสำคัญของอังกฤษที่มีชีวิตอยู่ในช่วง ค.ศ. 1561–1626 ได้กล่าวไว้ว่า “Reading make a full man” ซึ่งหมายความว่า การอ่านทำให้เป็นคนโดยสมบูรณ์ (อ้างถึงใน วราภรณ์ สามโกเศศ, 2546: 6)

รจนา ชาญวิชิต (2547: 7) ได้ให้ความหมายของการอ่านว่า คือความเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน โดยผ่านกระบวนการทางความคิด สามารถแปลความ ตีความและขยายความ โดยที่ผู้อ่านจะต้องมีความเข้าใจในสิ่งที่อ่านตลอดจนต้องรู้ถึงวิธีการเขียนและความคิดของผู้เขียน ผู้อ่านต้องสามารถจับใจความสำคัญ และรายละเอียดได้ นอกจากนี้ยังต้องสามารถสรุปความคิดและเข้าใจเจตคติของผู้เขียนจากเรื่องหรือข้อความที่อ่าน สามารถจำเรื่องได้ตามความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ของตนเอง

มอริส และสจวร์ต (Morris and Stewart, 1984: 14 อ้างถึงใน รจนา ชาญวิชิต, 2547: 7) ได้กล่าวว่า การอ่านคือกระบวนการอ่านของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งผู้อ่านรับรู้ในรูปลักษณะรหัสพิเศษที่ผู้เขียนได้ใช้ส่งข่าวสารและผู้อ่านเป็นผู้แปลรหัสนั้นตามความรู้และประสบการณ์เดิมของตนเอง

อันจะก่อให้เกิดการนำไปสู่เป้าหมายหลักของการอ่านที่ผู้อ่านจะต้องคิดเป็น และเข้าใจ ความหมายของสิ่งที่อ่าน

หนังสือ พฤษะวัน (มณีรัตน์ สุโขติรัตน์, 2548: 17 อ้างถึงใน หนังสือ พฤษะวัน, 2548: 5) ได้ชี้แจงความหมายของการอ่านไว้หลายความหมาย ดังนี้

1) การอ่านเป็นการแปลสัญลักษณ์ออกมาเป็นคำพูดโดยการผสมเสียง เพื่อใช้ในการออกเสียง โดยมุ่งให้สะกดตัวผสมคำ อ่านเป็นคำ ๆ เพื่อให้อ่านออกและอ่านแตกฉานเท่านั้น

2) การอ่านเป็นการใช้ความสามารถในการผสมผสานของตัวอักษร ออกเสียงเป็นคำ หรือประโยค ทำให้เข้าใจความหมาย เรียกว่า อ่าน

3) การอ่านเป็นการสื่อความหมายที่ถ่ายทอดความคิด ความรู้จากผู้เขียนถึงผู้อ่าน เรียกว่า อ่านเป็น

4) การอ่านเป็นการพัฒนาความคิด โดยผู้อ่านต้องใช้ความสามารถหลาย ๆ ด้าน เช่น การสังเกต การจำรูปคำ ใช้สติปัญญาและประสบการณ์เดิมในการแปลความหรือถอดความ และนำผลของสิ่งที่ได้จากการอ่านมาเป็นแนวคิด แนวปฏิบัติได้เรียกว่า อ่านเป็น

ธนะพร ก้อนพันธ์ (2549: 10) ได้กล่าวถึงความหมายของการอ่านว่า เป็นกระบวนการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนผู้อ่านโดยที่ผู้อ่านพยายามแปลความหมายจากสัญลักษณ์หรือตัวอักษร ที่ผู้เขียนสร้างขึ้น โดยกระบวนการในการแปลความหมาย ผู้อ่านจะใช้ความรู้เดิมที่สะสมอยู่มาช่วย ในการตีความ ขยายความในสิ่งที่อ่าน เพื่อให้เข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อความมากยิ่งขึ้น

สรุปว่า การอ่านคือกระบวนการรับสาร โดยแปลความหมายของตัวอักษร ให้เกิดความ เข้าใจ รับรู้ในสารนั้น ๆ แล้วเกิดการสร้างมโนทัศน์ทางกระบวนการคิด ส่งผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างผู้อ่านกับผู้เขียน โดยผู้อ่านสามารถตีความแสดงความคิดเห็นออกมาตามความสามารถและ ประสบการณ์ที่ผู้อ่านได้รับการถ่ายทอดออกมาเป็นตัวอักษรอีกครั้ง

3.2 ความสำคัญของการอ่าน

ในสมัยโบราณที่ยังไม่มีตัวหนังสือใช้ มนุษย์ได้ใช้วิธีเขียนบันทึกความทรงจำและ เรื่องราวต่าง ๆ เป็นรูปภาพไว้ตามฝาผนังในถ้ำ เพื่อเป็นทางออกของอารมณ์ เพื่อเตือนความจำหรือ เพื่อบอกเล่าให้ผู้อื่นได้รับรู้ด้วย แสดงถึงความพยายามและความปรารถนาอันแรงกล้าของมนุษย์ที่จะ ถ่ายทอดประสบการณ์ของตนเป็นสัญลักษณ์ที่คงทนต่อกาลเวลา จากภาพเขียนตามผนังถ้ำได้วิวัฒนาการ มาเป็นภาษาเขียนและหนังสือ ปัจจุบันนี้หนังสือกลายเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งต่อมนุษย์ จนอาจกล่าวได้ว่า เป็นปัจจัยอันหนึ่งในการดำรงชีวิต คนที่ไม่รู้หนังสือแม้จะดำรงชีวิตอยู่ได้ก็เป็นชีวิตที่ไม่สมบูรณ์ ไม่มี ความเจริญ ไม่สามารถประสบความสำเร็จใด ๆ ในสังคมได้ หนังสือและการอ่านหนังสือจึงมีความสำคัญ อย่างยิ่ง ไพพรธณ อินทนิล (2546: 7) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่าน ดังนี้

1) การอ่านเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน องค์การสหประชาชาติ ได้เสนอให้ประเทศสมาชิกช่วยกันรณรงค์ให้ทุกคนในโลกนี้อ่านหนังสือให้ออกทั้งหมดในปี พ.ศ. 2543 เพราะตระหนักในความสำคัญของการอ่าน ผู้อ่านหนังสือไม่อาจมีจะเสียเปรียบกลายเป็นคนล้าหลัง ไม่ทันโลก ไม่ทันเหตุการณ์ อาจจะถูกกลอก เสียรู้ได้ง่าย และไม่เชื่อมั่นตนเองไม่มีความสุขในการเข้าสังคม

2) การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ การอ่านเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษา เพราะทำให้นักเรียน นักศึกษาได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว กว้างขวางยิ่งขึ้น เพราะการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ไม่ว่าจะป็นในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน ล้วนแต่ใช้การอ่านเป็นสื่อในการเรียนรู้ทั้งสิ้นกิจกรรม ในสถานศึกษา 80–90% จะต้องอาศัยการอ่าน ผู้เรียนจะต้องมีความสามารถในการอ่านจึงจะสามารถ ร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้เรียนมักมีความคิดกว้างขวางขึ้น หนังสือเพียงอย่าง เดียวสามารถช่วยให้ผู้เรียนคิดไปตามลำดับขั้นได้ (ไพพรรณ อินทนิล, 2546: 8 อ้างถึงใน Unesco, 1972: 32)

3) การอ่านเป็นสื่อสำคัญในการพัฒนาและแก้ปัญหาสังคม การพัฒนาสังคมที่ดีนั้น อุปกรณ์สำคัญ คือ การอ่าน ดังคำกล่าวของคุณหญิงแม้นมาส ขวลิต ที่ว่า สิ่งหนึ่งที่ใช้วัดระดับของบุคคล และสังคมได้ก็คือ การรู้หนังสือและการรู้จักใช้ประโยชน์จากหนังสืออย่างเต็มที่ การอ่านหนังสือจะทำให้ เกิดการพัฒนาความคิด สติปัญญา จริยธรรม ศิลธรรม และเข้าใจปัญหาได้เป็นอย่างดีและรู้จักนำความรู้ ที่ได้จากการอ่านมาพัฒนาตนเองทั้งด้านสติปัญญาและจิตใจ ดังที่ วราภรณ์ สามโกเศศ (2546: 6) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ว่า การอ่านเป็นการบำบัดความหิวโหยความรู้ และในขณะเดียวกัน ก็เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความหิวโหยนั้นมากขึ้นด้วยอย่างไม่รู้จบ พร้อมกับสร้างปัญญาแก่ผู้อ่านไปด้วย ในเวลาเดียวกันอย่างไม่รู้ตัวและอย่างไม่มีขีดจำกัด

ปองพล อติเรกสาร อติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงความสำคัญ ของการอ่านว่า การอ่านหนังสือเป็นการลับสมองให้ตื่นตัว พร้อมทั้งจะกลั่นความคิดออกมาไม่ว่าจะเพื่อ ความเพลิดเพลินบันเทิงใจให้มีความสุขทางใจหรือให้ความรู้เพื่อต่อยอดทางปัญญา (วิไลวรรณ สมตระกูล, 2546: 23)

จะเห็นว่า การอ่านมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบัน เพราะนอกจาก อ่านเพื่อความเพลิดเพลินแล้ว การอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ให้ทันเหตุการณ์ทั้งยังเพิ่มพูน ปัญญาของตน บุคคลที่มีความเข้าใจในเรื่องที่อ่านอย่างแท้จริงย่อมสามารถนำความรู้ความคิด ไปใช้ ให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและสังคมได้เป็นอย่างดี การอ่าน มีความสำคัญต่อสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ การอ่านเป็นการแสวงหาความรู้ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน และความเข้าใจแล้ว ส่งผลให้สามารถ จับใจความสำคัญของเรื่องนั้น ๆ ได้อีกทั้งสามารถปฏิบัติตามที่อ่านได้อย่างถูกต้อง

สรุปว่า การอ่านเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ให้ดำรง อยู่ได้สามารถติดต่อสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่แวดล้อมได้ อีกทั้งก่อให้เกิดการเพิ่มพูนความรู้ ทันโลก ทันเหตุการณ์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

3.3 กระบวนการอ่าน

กระบวนการ (Process) หมายถึง กรรมวิธีหรือลำดับการกระทำซึ่งดำเนินต่อเนื่องกัน ไปจนสำเร็จลง ณ ระดับหนึ่ง การอ่านเป็นกระบวนการที่มีระบบ

การอ่านเป็นกระบวนการรับสารและส่งสารอย่างมีระบบ โดยมีความคิดเป็นแกนกลาง มีเป้าหมายในการอ่าน

กระบวนการในการรับสารและส่งสาร มีดังนี้

- 1) การมองเห็น ตัวอักษร คำ ข้อความ หรือสัญลักษณ์
- 2) การอ่านออกหรืออ่านได้

3) การเข้าใจ ความหมายของตัวอักษร คำ ข้อความ ประโยค ถ้อยคำ สำนวนหรือสัญลักษณ์ สามารถตีความวิเคราะห์วิจารณ์และสังเคราะห์ได้

4) การนำไปใช้ให้ถูกกับวัตถุประสงค์

กระบวนการอ่านมี 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) อ่านออก อ่านได้ รู้จักคำศัพท์ต่าง ๆ อ่านออกเสียงได้ถูกต้อง

2) เข้าใจความหมายของคำ วลี และประโยค ตีความได้ สรุปได้

3) รู้จักใช้ความคิด สามารถวิเคราะห์วิจารณ์และออกความคิดเห็นอาจจะขัดแย้งหรือเห็นด้วยกับความคิดของผู้เขียนอย่างมีเหตุผล

4) นำไปใช้ นำไปประยุกต์ หรือดัดแปลง เช่น นำเอาคำพูด ข้อคิดและถ้อยคำสำนวนต่าง ๆ ไปใช้ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

การอ่านเป็นกระบวนการที่ต้องฝึกปฏิบัติอย่างมีระบบต่อเนื่องเพื่อให้เกิดทักษะ เพราะการอ่านเป็นทักษะ (Skill) ซึ่งต้องฝึกตามขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้การอ่านมีประสิทธิภาพ

3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการอ่านกับกระบวนการคิด

การอ่านกับกระบวนการคิดเป็นสิ่งที่มีความหมายเกี่ยวพันกันอย่างไม่สามารถจะแยกออกจากกันได้ ทั้งนี้เพราะการอ่านคือการสื่อความหมายระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน ผู้เขียนพูดผู้อ่านแสดงกิริยาโต้ตอบ ในกระบวนการอ่านแต่ละขั้นตอนนักภาษาศาสตร์และนักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความหมายของการอ่าน ที่แสดงให้เห็นว่าการอ่านกับการคิดต้องควบคู่กันตลอดเวลาตั้งแนวความคิดของนักวิจัยดังนี้

เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2549: 59) ได้กล่าวถึงหลักการอ่านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดว่า หลักการอ่านเกี่ยวข้องกับกระบวนการอยู่ 2 กระบวนการ คือ การติดตามว่าผู้เขียนพูดว่าอะไรและติดตามว่าผู้เขียนหมายถึงอะไรในกระบวนการอ่านจำนวนเวลาที่ใช้การคิด ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่างด้วยกัน เช่น ความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคล โครงสร้างทางประวัติศาสตร์ โครงสร้างทางด้านจิตวิทยา ความคุ้นเคยในด้านเนื้อหาและขอบข่ายของการอ้างอิงตลอดจนจุดมุ่งหมายของตัวผู้อ่านตามกระบวนการที่ทำให้นักเรียนสามารถค้นพบแนวทางแห่งประสบการณ์ของตนเองในการที่จะหาเหตุผลของข้อความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการที่ร่วมกันระหว่างการอ่านและการคิด

สรุป กระบวนการอ่าน มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นแรก การอ่านออก อ่านได้ หรืออ่านออกเสียงได้ถูกต้อง ขั้นที่สองการอ่านแล้วเข้าใจ ความหมายของคำ วลี ประโยค สรุปความได้ ขั้นที่สามการอ่านแล้วรู้จักใช้ความคิด วิเคราะห์ วิวิจารณ์และออกความเห็นในทางที่ขัดแย้งหรือเห็นด้วยกับผู้เขียนอย่างมีเหตุผล และขั้นสุดท้ายคือการอ่านเพื่อนำไปใช้ ประยุกต์ใช้ในเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้นผู้ที่อ่านได้และอ่านเป็นจะต้องใช้กระบวนการทั้งหมดในการอ่านที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการถ่ายทอดความหมายจากตัวอักษรออกมาเป็นความคิด และจากการคิดที่ได้จากการอ่านผสมผสานกับประสบการณ์เดิม และสามารถความคิดนั้นไปใช้ประโยชน์ต่อไป การอ่านกับกระบวนการคิด มีความสัมพันธ์กันมาก และ

ต้องควบคู่กันไปตลอดทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคลที่จะอ่านแล้วสามารถเชื่อมโยงถ่ายทอดออกมาเป็นความคิดของบุคคลนั้น ๆ

3.5 ความหมายของการคิดวิเคราะห์

การคิดวิเคราะห์ (Analysis Thinking) สมองมีศักยภาพในการคิดและเรียนรู้ โดยการทำงานของเซลล์สมองในส่วนต่าง ๆ ทำให้สมองมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ และสามารถเรียนรู้ได้จากธรรมชาติ สามารถเก็บเกี่ยวข้อมูลรอบตัว วิเคราะห์และสร้างความรู้ขึ้นใหม่ได้ นั่นคือ การเกิดความคิด กระบวนการคิดและความคิดขึ้นในสมอง หลังเกิดความคิดก็มีการคิดค้นและมีผลผลิตเกิดขึ้น สมองสามารถรับรู้และเรียนรู้ได้ทั้งในส่วนย่อยและส่วนรวม สามารถคิดค้นหาความหมาย หาคำตอบให้กับคำถามต่าง ๆ ของการเรียนรู้ และพัฒนาความคิดใหม่ ๆ ขึ้นมาได้ สมองยังเหลือพื้นที่อีกมากสำหรับเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ ความรู้ใหม่ และการฝึกฝนใหม่ ๆ

การคิดวิเคราะห์ หมายถึง การแยกแยะข้อมูลหรือส่วนประกอบออกเป็นส่วนย่อย ๆ และตรวจสอบ หรือจัดโครงสร้างหาความสัมพันธ์ ขององค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อให้ได้ความรู้ความเข้าใจ หาเหตุและผลของสิ่งที่เกิดขึ้น ใช้แก้ปัญหา ใช้ประเมินค่า ตัดสินใจ และใช้สร้างสรรค์สิ่งใหม่

บุญชม ศรีสะอาด (2541: 35) ให้นิยามว่า การคิดวิเคราะห์ หมายถึง การคิดแยกแยะหาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผล และระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ หรือสิ่งต่าง ๆ อันจะช่วยให้เห็นถึงความเกี่ยวพัน ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ

อรพรรณ พรสีมา (2543: 24) ให้ความหมายว่า การคิดวิเคราะห์เป็นทักษะการคิดระดับกลางซึ่งจะต้องได้รับการพัฒนาต่อจากทักษะการคิดพื้นฐานมีการพัฒนาแง่มุมของข้อมูลโดยรอบด้านเพื่อหาเหตุผลและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบนั้น

ฝ่ายวิชาการ เอ็กเปอร์เน็ท (2544: 14) ได้กล่าวไว้ว่า การคิดให้ลึกเชิงวิเคราะห์เป็นการคิดโดยใช้สมองซีกซ้ายเป็นหลัก เป็นการคิดในเชิงลึก คิดอย่างละเอียด จากเหตุไปสู่ผล มีการคิดหาทางเลือกในรูปแบบต่าง ๆ ไปจนถึงการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อตัดสินใจเลือกกรณีที่จะมีความเหมาะสมและคุ้มค่าสูงสุด ถือเป็นการคิดวิเคราะห์ที่มีทั้งความสมบูรณ์ ความสุขุมและความรอบคอบที่ทุกคนควรกระทำ

เพ็ญศรี จันทร์ดวง (2545: 42) อธิบายว่า การคิดวิเคราะห์เป็นวิธีการคิดแยกแยะองค์ประกอบหรือลักษณะของสิ่งต่าง ๆ เรื่องราวหรือเหตุการณ์ การคิดในระดับนี้ต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือข้อมูลทางทฤษฎีมาเป็นเครื่องมือในการคิดวิเคราะห์ จึงอธิบายได้ว่า เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้นอยู่ในสภาพใด และอาจบอกได้ว่ามีแนวโน้มไปในทางใด

ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 1071) วิเคราะห์ (ก) หมายถึง ไคร่ครวญ แยกออกเป็นส่วน ๆ เพื่อศึกษาให้ถ่องแท้

วนิช สุธาร์ตน์ (2547: 123-124) กล่าวถึง ความสำคัญและคุณค่าของการคิดวิเคราะห์ว่า การคิดวิเคราะห์ มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน การคิดวิเคราะห์เป็นวิธีการของนักปราชญ์ การคิดวิเคราะห์เป็นวิธีคิดที่ทำให้ผู้คิดมีความชำนาญในการคิด สามารถก่อให้เกิดผลผลิตทางปัญญาที่ดีกว่า และสามารถประเมินผลงานทางด้านสติปัญญาได้ดี ส่งผลให้การกระทำด้านต่าง ๆ มีเหตุผลที่ดีขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งทางด้าน การดำเนินชีวิตและการกระทำกิจการงานทั้งหลาย

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2549: 5) สรุปความหมายการคิดวิเคราะห์ว่า การคิดวิเคราะห์ คือ การระบุเรื่องหรือปัญหา การจำแนกแยกแยะ การเปรียบเทียบข้อมูล เพื่อจัดกลุ่มอย่างเป็นระบบ ระบุเหตุผลหรือเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลหรือหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้เพียงพอแก่การตัดสินใจ

Bloom (1956: 7-8) ให้ความหมายการคิดวิเคราะห์ว่า เป็นความสามารถในการแยกแยะเพื่อหาส่วนย่อยของเหตุการณ์ เรื่องราวหรือเนื้อหาต่าง ๆ ว่าประกอบด้วยอะไร มีความสำคัญอย่างไร อะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นผล และที่เป็นอย่างนั้นอาศัยหลักการอะไร

Good (1973: 680) ให้ความหมายการคิดวิเคราะห์ เป็นการคิดอย่างรอบคอบตามหลักของการประเมินและมีหลักฐานอ้างอิง เพื่อหาข้อสรุปที่น่าจะเป็นไปได้ ตลอดจนพิจารณาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องทั้งหมด และใช้กระบวนการตรรกวิทยาได้อย่างถูกต้องสมเหตุสมผล

Hannah and Michaelis (1977: 55-56) ให้ความหมายการคิดวิเคราะห์ไว้ว่า เป็นความสามารถในการแยกแยะส่วนย่อยของสิ่งต่าง ๆ เพื่อดูความสำคัญ ความสัมพันธ์ และหลักการของความเป็นไป

Dewey (1993: 630 อ้างถึงใน ชำนาญ เอี่ยมสำอาง, 2539: 51) ได้ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่า หมายถึง การคิดอย่างใคร่ครวญ ไตร่ตรอง โดยอธิบายขอบเขตของการคิดวิเคราะห์ว่าเป็นการคิดที่เริ่มต้นจากสถานการณ์ที่มีความยุ่งยาก และสิ้นสุดลงด้วยสถานการณ์ที่มีความชัดเจน

จากนิยามข้างต้นสรุปความหมายของการคิดวิเคราะห์ คือ กระบวนการสร้างความคิดพิจารณา ตรรกะตรง ประเมินค่า ออกมาเป็นความคิดรวบยอด สามารถวิเคราะห์จำแนก เรื่องราวต่าง ๆ โดยสามารถนำไปเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างสมเหตุสมผล และนำไปประยุกต์ใช้ได้ในการอ่านคิดวิเคราะห์คือ ศักยภาพของผู้เรียนในการอ่านหนังสือ เอกสารและสื่อต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่วแล้วนำมาคิดสรุปเป็นความรู้ความเข้าใจของตนเอง ความสามารถในการคิดวิเคราะห์เนื้อหาสาระของเรื่องทีอ่าน ซึ่งนำไปสู่การสังเคราะห์ สร้างสรรค์ และแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ และสามารถถ่ายทอดความคิดเหล่านั้นด้วยการเขียนสื่อความที่สะท้อนถึงสติปัญญา ความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ แก้ปัญหา และสร้างสรรค์จินตนาการอย่างเหมาะสมมีคุณค่าพร้อมด้วยประสบการณ์และทักษะในการเขียนที่มีสำนวนภาษาถูกต้อง มีเหตุผลและลำดับขั้นตอนในการนำเสนอที่สามารถสร้างความเข้าใจแก่ผู้อ่านได้อย่างชัดเจน

สำหรับการอ่านคิดวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้พัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์โดยใช้กระบวนการอ่านและการคิดวิเคราะห์เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน ดังนั้นในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงพัฒนาความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์โดยใช้หนังสือนิทานประกอบภาพตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในเรื่องการอ่านคิดวิเคราะห์

3.6 กระบวนการคิดวิเคราะห์

กระบวนการคิดวิเคราะห์ กระบวนการทางความคิดที่ให้ผู้เรียนคิดอย่างมีระบบและมีเหตุผล เข้าใจต้นเหตุของปรากฏการณ์ในชีวิตและผลกระทบที่จะได้รับตามหลักวิทยาศาสตร์ โดยประมวลจากข้อเท็จจริงอย่างมีระบบ ไม่คิดอย่างคาดคะเน กระบวนการคิดวิเคราะห์ เป็นการแสดงให้เห็นจุดเริ่มต้น สิ่งที่สืบเนื่องหรือเชื่อมโยงสัมพันธ์กันในระบบการคิดและจุดสิ้นสุดของการคิดโดยที่กระบวนการคิดวิเคราะห์มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบเรื่องความสามารถในการให้เหตุผลอย่าง

ถูกต้อง รวมทั้งเทคนิคการตั้งคำถามจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องในทุก ๆ ขั้นตอน ซึ่งจะแสดงรายละเอียดที่ละขั้นตอน วนิช สุธารัตน์ (2547: 130-132) ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ผู้ที่จะทำการการคิดวิเคราะห์จะต้องทำความเข้าใจปัญหาอย่างกระจ่างแจ้ง ด้วยการตั้งคำถามหลาย ๆ คำถาม เพื่อให้เข้าใจปัญหาต่าง ๆ ที่กำลังเผชิญอยู่นั้นอย่างดีที่สุด

ขั้นที่ 2 รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ในขั้นนี้ผู้ที่จะทำการการคิดวิเคราะห์จะต้องรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น จากการสังเกต การวิจัย จากการอ่าน จากข้อเขียน จากการสัมภาษณ์ และอื่น ๆ การเก็บข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่งและด้วยวิธีการหลาย ๆ วิธี จะทำให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ชัดเจน และมีความเที่ยงตรง

ขั้นที่ 3 พิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูล หมายถึง ผู้ที่คิดวิเคราะห์พิจารณาความถูกต้องเที่ยงตรงของสิ่งที่นำมาอ้างอิง รวมทั้งการประเมินความพอเพียงของข้อมูลที่จะนำมาใช้

ขั้นที่ 4 การจัดข้อมูลเข้าระบบ เป็นขั้นที่ผู้คิดที่จะต้องสร้างความคิด ความคิดรวบยอด หรือสร้างหลักการขึ้นให้ได้ด้วยการเริ่มต้นจากระบุลักษณะของข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น จัดลำดับความสำคัญของข้อมูล พิจารณาขีดจำกัดหรือขอบเขตของปัญหา รวมทั้งข้อตกลงพื้นฐาน การสังเคราะห์ข้อมูลเข้าเป็นระบบและกำหนดข้อสันนิษฐานเบื้องต้น

ขั้นที่ 5 ตั้งสมมติฐาน เป็นขั้นที่นักคิดวิเคราะห์จะต้องนำข้อมูลที่จัดระบบระเบียบแล้วมาตั้งเป็นสมมติฐานเพื่อกำหนดขอบเขต และการหาข้อสรุปของข้อคำถาม หรือปัญหาที่กำหนดไว้ ซึ่งต้องอาศัยความคิดเชื่อมโยงสัมพันธ์ในเชิงของเหตุผลอย่างถูกต้องสมมติฐานที่ตั้งขึ้นจะต้องชัดเจน และมาจากข้อมูลที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 6 การสรุป เป็นขั้นของการลงความเห็นหรือการเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลกับผลที่แท้จริง

ขั้นที่ 7 การประเมินข้อสรุป เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการคิดวิเคราะห์ เป็นการประเมินความสมเหตุสมผลของการสรุป และพิจารณาผลสืบเนื่องต่อไป

สรุป กระบวนการคิดวิเคราะห์เป็นการแสดงให้เห็นจุดเริ่มต้น สิ่งที่สืบเนื่องหรือเชื่อมโยงสัมพันธ์กันในระบบการคิดและจุดสิ้นสุดของการคิด โดยที่กระบวนการคิดวิเคราะห์มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบเรื่องความสามารถในการให้เหตุผลอย่างถูกต้อง สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการอ่านคิดวิเคราะห์ โดยเริ่มจากให้ผู้เรียนดูเนื้อหาของนิทานจากเรื่องที่กำหนดให้แล้วให้ผู้เรียนแยกเนื้อเรื่องออกเป็นส่วนๆ ว่า ใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร และเมื่อไร หลังจากนั้นให้ผู้เรียนพิจารณาแต่ละส่วนของเนื้อหาของนิทานให้ละเอียดว่าประกอบกันอย่างไรและอะไรบ้าง แล้วผู้เรียนตอบคำถามจากเรื่องที่ว่าเป็นอย่างไร สามารถใช้วิธีการอ่านคิดวิเคราะห์พิจารณาในเนื้อหาของนิทานได้

3.7 ความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์

ความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์เกี่ยวข้องกับความสามารถในการสื่อสาร เพราะการอ่านคิดวิเคราะห์จะต้องผ่านกระบวนการสื่อสาร คือ การรับสารและการส่งสาร ดังนั้นคือ การรับรู้ โดยการรับสาร คือ ดู สังเกต (ภาพ แผนภาพ แผนภูมิ ตาราง ฯลฯ) หรือฟัง (เรื่องราว การสนทนา บทเพลง บทกลอน ละคร ฯลฯ) หรือ อ่าน (ข้อความ เรื่องราว บทกลอน บทสนทนา ฯลฯ) แล้วนำสิ่งที่ได้จากการรับสาร (ดู อ่าน ฟัง) สู่วิธีการคิดวิเคราะห์ ได้ผลอย่างไรจึงส่งสารออกไป โดยสาร

บอกอธิบาย เขียนหรือวาดภาพ (การจำแนก เปรียบเทียบเหตุและผลและจุดเด่น จุดด้อย หลักการ ความสำคัญของเหตุการณ์) หรือแสดง ปฏิบัติ (จำแนก จัดกลุ่ม เปรียบเทียบข้อมูล) (สำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา, 2549: 13)

3.7.1 ความหมายในการอ่านคิดวิเคราะห์

การอ่านเป็นกระบวนการสำคัญในการแสวงหาความรู้ของมนุษย์อย่างหนึ่งที่มืองค์ประกอบ (สนิท ตั้งทวี, 2548) ดังนี้

1) ผู้อ่าน การอ่านจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่มีผู้อ่าน
 2) ตัวอักษร ถ้าผู้อ่านมองเห็นตัวอักษรแล้วอ่านได้ แต่อ่านไม่เข้าใจความหมายของตัวอักษรก็ไม่ถือว่าเป็นการอ่านในที่นี้
 3) ความหมาย ถ้าผู้อ่านมองเห็นตัวอักษรชัดเจนสามารถเข้าใจความหมายของตัวอักษรก็ถือว่าเป็นการอ่าน แต่ไม่สมบูรณ์เพราะมีเพียงทางด้านความเข้าใจศัพท์

4) เลือกความหมาย ถ้าผู้อ่านมองเห็นตัวอักษร เข้าใจความหมายตัวอักษร และสามารถเลือกความหมายที่ดีที่สุด ในหลาย ๆ ความหมายของคำที่ถูกล้อมรอบด้วยบริบทได้อย่างถูกต้อง โดยอาศัยการพิจารณาด้วยเหตุผลเช่นนี้ จะถือว่าเป็นการอ่านที่สมบูรณ์ เพราะมีทักษะทางด้านความเข้าใจ เนื้อหา เรื่องราว และความคิดเชิงวิจารณ์เพิ่มขึ้น

5) การนำไปใช้ การอ่านที่มีความสมบูรณ์ที่สุดได้ก็คือเมื่อ ผู้อ่านมีกระบวนการที่ต่อเนื่อง คือ ผู้อ่านมองเห็นตัวอักษร เข้าใจความหมายของตัวอักษร เข้าใจความหมายของตัวอักษร สามารถเลือกหาความหมายที่ดีที่สุดหรือถูกต้องที่สุด และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้อ่าน จนกระทั่งเกิดประโยชน์แก่ตนเองต่อสังคมต่อไป การอ่านเช่นนี้ถือว่าเป็นการอ่านที่สมบูรณ์ หรือเรียกว่า “อ่านเป็น” “คิด” ก ทำให้ปรากฏเป็นรูปหรือประกอบให้เป็นรูป หรือเป็นเรื่องขึ้นในใจ ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง “วิเคราะห์” ก ใคร่ครวญ เช่น วิเคราะห์เหตุการณ์ ; แยกออกเป็นส่วน ๆ เพื่อศึกษาให้ถ่องแท้ เช่นวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ วิเคราะห์ข่าว การคิดเป็นการปรุงแต่งต่อจากการรับรู้ เป็นการปรุงแต่งขั้นสูง คนโดยทั่วไปคิดว่ามนุษย์เท่านั้นที่สามารถคิด มนุษย์จึงแตกต่างจากสัตว์อื่น ๆ จุดนี้นักปราชญ์ เช่น เดการ์ต ถือว่าการคิดทำให้มนุษย์รู้ความมีอยู่ของตนเอง หากเราไม่คิดเราจะไม่รู้ว่ามีอยู่ในโลกนี้ คำกล่าวของเดการ์ต ที่เรารู้จักกันแพร่หลายถึง “Cogito ergo sum” แปลว่า “I think, therefore, I am” มนุษย์คิดตลอดเวลา การคิดของมนุษย์สามารถจำแนกออกเป็นการคิดฟุ้ง และการคิดไตร่ตรอง การคิดฟุ้ง หมายถึง การปล่อยใจคิดไปเรื่อย ๆ ไม่มีจุดหมายปลายทางที่แน่ชัด ส่วนการคิดไตร่ตรอง เป็นการคิดทบทวน เพื่อหาคำตอบที่ดีที่สุด เป็นการคิดที่มีจุดหมายปลายทางที่แน่ชัด (ชัยพร วิชชาวุธ, 2525: 3)

3.7.2 องค์ประกอบของการอ่านคิดวิเคราะห์

องค์ประกอบของการอ่านคิดวิเคราะห์ เป็นการคิดพิจารณาสิ่งสำเร็จรูปหรือระบบใด ๆ อย่างแยกแยะ ให้ค้นพบความจริงที่แฝงในรูปขององค์ประกอบ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบและหลักการที่องค์ประกอบคูกันอยู่เป็นสิ่งที่สำเร็จรูปหรือเป็นระบบอยู่ได้ อเนก พ. อนุกุลบุตร (2547: 65)

การสอนให้คิดแบบวิเคราะห์ มุ่งหมายให้ผู้เรียนคิดแยกแยะได้ และคิดได้อย่างคล่องแคล่วหรือมีทักษะในการคิดแบบวิเคราะห์ได้ ชั้นแรกสุด ครูผู้สอนต้องรู้จัก ความคิดแบบ

วิเคราะห์นี่ยังดีเสียก่อน ขึ้นต่อ ๆ ไป จึงผสานการคิดแบบนี้เข้าในกระบวนการเรียนการสอนไม่ว่าจะใช้ระเบียบวิธีสอน เทคนิคการสอนแบบใด โดยแบ่งแนวทางการคิดในรูปกิจกรรมหรือคำถามให้พัฒนาการคิดแบบวิเคราะห์ขึ้นในตัวนักเรียน ดังนี้

1) การสอนการคิดวิเคราะห์องค์ประกอบ (Analysis of Element) มุ่งให้นักเรียนได้คิดแบบแยกแยะว่า สิ่งสำเร็จรูปหนึ่งมีองค์ประกอบอะไรบ้าง มีแนวทางดังนี้

1.1) วิเคราะห์ชนิด โดยมุ่งให้นักเรียนคิดและวินิจฉัยว่า บรรดาข้อความเรื่องราว เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ใด ๆ ที่พิจารณาอยู่นั้น จัดเป็น ชนิดใด ประเภทใด ลักษณะใด ตามเกณฑ์ หรือหลักการใหม่ที่กำหนด เช่น เสียชีพอย่าเสียสัตย์ ให้นักเรียนคิดว่าเป็นข้อความชนิดใดและเพราะอะไรตามเกณฑ์ที่กำหนดให้ใหม่ที่ไม่เหมือนในตำรา เช่น คำพังเพย ความคิดเห็น ความจริง คดีเตือนใจ คำปลุกใจ เป็นต้น และตัดสินว่าเป็นเช่นนั้น เพราะเหตุใด จุดสำคัญของการสอนให้คิดแบบวิเคราะห์ชนิดก็คือ ต้องให้เกณฑ์ใหม่ และบอกเหตุผลที่จัดชนิดตามเกณฑ์ใหม่ที่กำหนด

1.2) วิเคราะห์สิ่งสำคัญ มุ่งให้คิดแยกแยะและวินิจฉัยว่า องค์ประกอบใดสำคัญหรือไม่สำคัญ เช่น ให้ค้นหาสาระสำคัญแก่นสาร ผลลัพธ์ ข้อสรุป จุดเด่น จุดด้อย

1.3) วิเคราะห์เลศนัย มุ่งให้คิดค้นหาสิ่งที่พรางไว้แฝงเร้นอยู่ มิได้บ่งบอกไว้ตรงๆ แต่มีร่องรอยส่งให้เห็นว่ามีความจริงนั้นซ่อนอยู่ เช่น ให้คิดค้นหาว่า ข้อความนี้กล่าวเป็นนัยถึงใคร เรื่องใด เพราะอะไร หรือเรื่องนี้ต้องการวิจารณ์ใคร เรื่องใด เพราะอะไร หรือเรื่องนี้แฝงสมมุติฐานว่าอย่างไร เพราะอะไร

2) การสอนการคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Analysis of Relationships) มุ่งให้นักเรียนคิดแบบแยกแยะว่า สิ่งสำเร็จรูปกับระบบ มีองค์ประกอบสัมพันธ์กัน สัมพันธ์กันแบบใด สัมพันธ์ตามกันหรือกลับกัน สัมพันธ์กันสูงต่ำเพียงไร มีแนวทางดังนี้

2.1) วิเคราะห์ชนิดความสัมพันธ์ มุ่งให้คิดแบบค้นหาชนิดของความสัมพันธ์ว่า สัมพันธ์แบบตามกัน กลับกันไม่สัมพันธ์กัน ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบกับองค์ประกอบ องค์ประกอบกับเรื่องทั้งหมด

2.2) วิเคราะห์ขนาดความสัมพันธ์ มุ่งให้คิดเพื่อค้นหาขนาด ระดับของความสัมพันธ์ได้แก่ สิ่งนี้เกี่ยวข้องมากที่สุดกับสิ่งใด

2.3) วิเคราะห์ขั้นตอนของความสัมพันธ์ มุ่งให้คิดและค้นหาการกระทำ พฤติกรรม พฤติกรรมมีเป้าหมายอะไร เช่น สิ่งใดเป็นปฐมเหตุ ต้นกำเนิดของปัญหา เรื่องราว เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ หรือสิ่งใดที่เป็นผลตามมา ผลสุดท้ายของเรื่องราว เหตุการณ์ ปรากฏการณ์

2.4) วิเคราะห์วัตถุประสงค์และวิธีการ มุ่งให้คิดและค้นหา การกระทำ พฤติกรรม พฤติการณ์ มีเป้าหมายอะไร เช่น ให้คิดและค้นหาว่า การกระทำนั้นเพื่อบรรลุผลอะไร ความไพเราะของดนตรีขึ้นอยู่กับอะไร

2.5) วิเคราะห์สาเหตุและผลที่เกิดขึ้นมา มุ่งให้คิดแบบแยกแยะให้เห็นความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ซึ่งเป็นยอดปรารถนาประการหนึ่งของการสอนให้คิดเป็น คือ คิดหาสาเหตุและผลได้ดี เช่น ให้คิดและค้นหาว่า สิ่งใดเป็นผลของ.....(สาเหตุ) สิ่งใดเป็นเหตุของ .... (ผล) หรือตอนใดเป็นสาเหตุที่สอดคล้องกับ ...เป็นผลที่ขัดแย้งกัน

2.6 วิเคราะห์แบบความสัมพันธ์ โดยให้ค้นหาแบบความสัมพันธ์ระหว่าง 2 สิ่ง แล้วบอกแบบความสัมพันธ์นั้นหรือเปรียบเทียบกับความสัมพันธ์คู่อื่น ๆ ที่คล้าย ๆ กัน ทำนองเดียวกันในรูปอุปมาอุปไมย

3) การสอนวิเคราะห์หลักการ (Analysis of Organizational Principles) มุ่งให้นักเรียนคิดอย่างแยกแยะจนจับหลักการได้ว่า สิ่งสำเร็จรูปองค์ประกอบต่าง ๆ อยู่เป็นระบบได้ คือ หลักการอะไร ขั้นตอนการวิเคราะห์หลักกาต้องอาศัย การวิเคราะห์ขั้นต้น คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์เสียก่อน กล่าวคือ ต้องแยกแยะสิ่งสมบูรณ์หรือระบบให้เห็นว่ามีองค์ประกอบสำคัญว่ามีหน้าที่อย่างไรและองค์ประกอบเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับพาดพิง อาศัยสัมพันธ์กันอย่างไร พิจารณาจนรู้ความสัมพันธ์ตลอดจนสามารถลงสรุป จับหัวใจหรือหลักการได้ว่า เกาะกลุ่มกันที่ทุกส่วนเหล่านั้นสามารถทำงานร่วมกัน เกาะกลุ่มกันคุ้มกันจนเป็นระบบอยู่ได้ เพราะหลักการใดผลที่ได้เป็นการวิเคราะห์หลักการ (Principle) ซึ่งเป็นยอดของการคิดแบบวิเคราะห์ การสอนให้คิดแบบวิเคราะห์หลักการเน้นการสอนวิเคราะห์ ดังนี้

3.1) วิเคราะห์โครงสร้าง มุ่งให้นักเรียนคิดแบบแยกแยะแล้วค้นหาโครงสร้างของสิ่งสำเร็จรูปนั้น ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาใหม่ เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ ข้อความ การทดลอง ฯลฯ

3.2) การวิเคราะห์หลักการ มุ่งให้นักเรียนคิดแบบแยกแยะแล้วค้นหาความจริงและแม่บทของสิ่งเหล่านั้น เรื่องราว สิ่งสำเร็จรูปนั้น ได้แก่ การคิดค้นหาหลักการ เช่น หลักการสำคัญของเรื่องนี้มีว่าอย่างไร เหตุการณ์ครั้งนี้ดูกลามมากขึ้นเนื่องจากอะไร คำโฆษณาใช้วิธีใดจึงใจสมนึก ภัททิยธนี (2546: 144-146) ได้เสนอหลักวัตพฤติกรรมการวิเคราะห์ โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) การวิเคราะห์ความสำคัญ หมายถึง การพิจารณาหรือจำแนกว่า ชั้นใด สิ่งใด เรื่องใด เหตุการณ์ใด ตอนไหน สำคัญที่สุดหรือหาจุดเด่น จุดประสงค์สำคัญ สิ่งที่ซ่อนเร้น มีข้อระวัง คือ การถามวิเคราะห์ความสัมพันธ์มักลงท้ายด้วยคำว่า สำคัญที่สุด หรือสำคัญน้อยที่สุด ซึ่งลักษณะนี้ต้องใช้ความคิดโดยอาศัยเหตุผลเชิงวิชาการหรือถามด้านคุณภาพ ตัวอย่างคำตอบ ได้แก่ ใบหน้าคนส่วนไหนสำคัญที่สุด, ควรตั้งข้อบทความนี้ว่าชื่ออย่างไร, ในประเทศไทยแม่น้ำสายใดสำคัญที่สุด เป็นต้น

2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ หมายถึง การค้นหาความเกี่ยวข้องระหว่างคุณลักษณะสำคัญของเรื่องราวหรือสิ่งต่าง ๆ ว่าสองชิ้นส่วนใดสัมพันธ์กัน รวมถึงข้อสอบอุปมา อุปมัย และถือได้ว่าการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เป็นส่วนหนึ่งของการมีเหตุผล

3) การวิเคราะห์หลักการ หมายถึง การให้พิจารณาดูชิ้นส่วน หรือส่วนปลีกย่อยต่าง ๆ ว่าทำงานหรือเกาะยึดกันได้อย่างไร หรือคงสภาพเช่นนั้นได้เพราะใช้หลักการใดเป็นแกนกลาง จึงถามโครงสร้างหลักหรือวิธีการที่ยึดถือ

บุญชม ศรีสะอาด (2545: 55-56) กล่าวว่า การสร้างข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านพุทธิพิสัยประเภทการวิเคราะห์มีความหมายและแนวในการสร้างข้อสอบ ดังนี้

การวิเคราะห์เป็นความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวใด ๆ ออกเป็นส่วนย่อย ๆ ว่า สิ่งเหล่านั้นประกอบกันอยู่เช่นไร แต่ละอันคืออะไร มีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร อันใดสำคัญมากน้อย พฤติกรรมนี้จะจำแนกได้เป็น 3 ข้อย่อยคือ

การวิเคราะห์ความสำคัญ เป็นความสามารถในการหาส่วนประกอบที่สำคัญของเรื่องราว หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ เรียกได้ว่าเป็นการแยกแยะหาหัวใจของเรื่อง

1) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นความสามารถในการหาความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ

2) การวิเคราะห์หลักการ เป็นความสามารถในการหาหลักการของความสัมพันธ์ของส่วนสำคัญในเรื่องราวหรือปรากฏการณ์นั้น ๆ ว่า สัมพันธ์กันอยู่โดยอาศัยหลักการใด

จากหลักการประเมินทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ที่กล่าวมา ยังสามารถนำหลักการประเมินการอ่านคิดวิเคราะห์มาใช้ด้วยกันได้ เนื่องจากว่าทักษะการอ่านเป็นทักษะพื้นฐานที่นำไปสร้างความความรู้ และส่งผลให้เกิดทักษะการคิด ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอหลักการและแนวทางและประเมินทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ของนักวิชาการและนักการศึกษา ไว้ดังตาราง

ตาราง 1 หลักการประเมินทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ตามแนวคิดของนักวิชาการและนักการศึกษา

นักวิชาการ และ นักการศึกษา	หลักการประเมินทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์									
	วิเคราะห์ความสำคัญ	วิเคราะห์ความสัมพันธ์	วิเคราะห์หลักการ	สรุปความคิดเห็นจากเรื่อง	แยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น	บอกความหมายของคำศัพท์	เรียบเรียงคำใหม่ที่ได้ใจความเดิม	เติมคำในช่องว่างโดยวิธีโคลง	ตั้งชื่อเรื่องที่อ่าน	
Bloom	/	/	/							
ชวาล แพร์ตกุล	/	/	/							
ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ	/	/	/							
บุญชม ศรีสะอาด	/	/	/							
กัลวล เทียนคันธ์เทศน์	/	/	/							
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ	/	/	/	/	/	/				
สุวิทย์ มูลคำ	/	/	/							
ทิตนา แคมมณีและคณะ			/	/	/					
อัจฉรา วงศ์ไธธร	/	/	/			/	/			
สุภัทรา อักษรานุเคราะห์		/				/	/	/	/	/
Stewing และ Nordberg	/	/	/	/						
สมศักดิ์ สีนุระเวชญ์	/	/	/	/	/	/	/			
รวม	10	11	11	4	3	4	3	1	1	

จากตาราง 1 สรุปได้ว่าหลักการประเมินความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์ที่นักวิชาการและนักการศึกษาได้นำไปใช้ในการประเมินทักษะดังกล่าว เรียงตามลำดับความนิยม 3 อันดับแรก คือ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ การวิเคราะห์หลักการ และการวิเคราะห์ความสำคัญ ดังนั้น เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้ได้ข้อมูลความสามารถตรงกับตามจุดมุ่งหมาย ผู้วิจัยจึงใช้แบบทดสอบการวิเคราะห์ความสำคัญ แบบทดสอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และแบบทดสอบการวิเคราะห์หลักการ เป็นแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์ โดยการสร้างเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก การสอนให้คิดวิเคราะห์ ต้องให้สิ่งสำเร็จรูปแก่นักเรียน เช่น ข้อความ เรื่องราว เหตุการณ์ สถานการณ์ ปัญหาการทดลองแล้วให้คิดอย่างแยกแยะ โดยให้เห็นถึงองค์ประกอบย่อยๆ ความเกี่ยวข้องและหลักการที่ครอบคลุมสิ่งสำเร็จนั้น ๆ โดยนำเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายมาประยุกต์ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนถ้าหากเด็กไทยสามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างครบถ้วนก็จะเป็นทรัพยากรมนุษย์ของชาติที่มีคุณภาพสูงมีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคตอีกทั้งส่งผลทำให้ประเทศชาติสามารถแข่งขันในเวทีโลกได้อย่างภาคภูมิใจในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสอนโดยแบ่งตามแนวคิดในรูปกิจกรรมหรือคำถามให้พัฒนาการอ่านคิดวิเคราะห์กับนักเรียน 3 ด้าน คือ

- 1) การสอนการคิดวิเคราะห์องค์ประกอบ มุ่งให้นักเรียนคิดแบบแยกแยะ วิเคราะห์ชนิด วิเคราะห์สิ่งสำคัญ วิเคราะห์เลขน้อย
- 2) การสอนการคิดวิเคราะห์สัมพันธ์ วิเคราะห์ชนิดความสัมพันธ์ วิเคราะห์ขนาดความสัมพันธ์ วิเคราะห์ขั้นตอนความสัมพันธ์ วิเคราะห์วัตถุประสงค์และวิธีการ วิเคราะห์สาเหตุและผลที่เกิดขึ้น วิเคราะห์แบบความสัมพันธ์ โดยค้นหาความสัมพันธ์ 2 สิ่งและเปรียบเทียบ
- 3) การสอนวิเคราะห์หลักการ มุ่งให้นักเรียนแยกแยะจับหลักการได้ว่า วิเคราะห์โครงสร้างมุ่งให้นักเรียนคิดแบบแยกแยะและค้นหา การวิเคราะห์หลักการมุ่งให้นักเรียนแยกแยะและค้นหาความจริง

3.7.3 วิธีการและเครื่องมือประเมินการอ่านคิดวิเคราะห์

เป็นการประเมินศักยภาพของผู้เรียนในการอ่านหนังสือ เอกสารและสื่อต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว แล้วนำมาคิดสรุปเป็นความรู้ความเข้าใจของตน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์เนื้อหาของเรื่องที่อ่าน ซึ่งนำไปสู่การสังเคราะห์สร้างสรรค์ และแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ และความสามารถในการถ่ายทอดความคิดเหล่านั้นด้วยการเขียนสื่อความที่สะท้อนถึงสติปัญญา ความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ แก้ปัญหาและสร้างสรรค์จินตนาการอย่างเหมาะสม และลำดับขั้นตอนในการนำเสนอที่สามารถสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้อ่านได้อย่างชัดเจน

การประเมินผลการอ่านคิดวิเคราะห์

- 1) กำหนดมาตรฐานการอ่านคิดวิเคราะห์
- 2) กำหนดตัวชี้วัด (พฤติกรรมหรือความสามารถของผู้เรียน)
- 3) กำหนดเกณฑ์การประเมิน (แบบองค์รวมหรือแบบแยกส่วน)
- 4) กำหนดช่วงเวลาในการประเมินแต่ละภาคเรียน
- 5) กำหนดชิ้นงานให้ผู้เรียนทำ หรือใช้ชิ้นงานจากการเรียนปกติ แล้วนำชิ้นงานนั้นมาประเมินตามมาตรฐาน และเกณฑ์การประเมินที่กำหนด

- 6) เน้นให้มีการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานที่กำหนด ในขณะที่ดำเนินการสอนตามปกติทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องมาตรฐานการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียน
- มาตรฐานข้อที่ 1 สามารถอ่านแล้วสรุปความจับประเด็นสำคัญได้
- มาตรฐานข้อที่ 2 สามารถแสดงความคิดเห็นวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องี่อ่านได้อย่างมีเหตุผล
- มาตรฐานข้อที่ 3 สามารถใช้ทักษะการคิดในการตัดสินใจแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างสร้างสรรค์
- มาตรฐานข้อที่ 4 มีนิสัยรักการอ่านและการเขียน

ระดับ คุณภาพ	พฤติกรรมหรือความสามารถของผู้เรียนที่ปรากฏให้เห็น
ดีเยี่ยม (3)	อ่านคำหรือประโยคหรือข้อความได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว สรุปประเด็นสำคัญจากเรื่องี่อ่านได้ชัดเจน มีเหตุผลและเขียนลำดับเหตุการณ์ได้อย่างต่อเนื่อง สื่อความหมายชัดเจน สำนวนภาษาถูกต้อง
ดี (2)	อ่านคำหรือประโยคหรือข้อความได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว สรุปประเด็นสำคัญจากเรื่องี่อ่านได้ชัดเจน มีเหตุผลและเขียนลำดับเหตุการณ์ได้อย่างต่อเนื่อง สื่อความหมายชัดเจน
ผ่านเกณฑ์ การประเมิน (1)	อ่านคำหรือประโยคหรือข้อความได้ถูกต้อง สรุปประเด็นสำคัญจากเรื่องี่อ่านได้ชัดเจน และเขียนลำดับเหตุการณ์ได้อย่างต่อเนื่อง สื่อความหมายชัดเจน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เสนอแนวทางการประเมินการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียนไว้ในเอกสารประกอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เรื่องแนวทางการปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1) ขอบเขตการประเมินการอ่านคิดวิเคราะห์ ป.1-ป.3 การอ่านจากสิ่งพิมพ์ และ/หรือสิ่งประเภทสิ่งต่าง ๆ ที่ให้ความเพลิดเพลิน ความรู้ประสบการณ์ และมีประเด็นให้คิดและเขียนบรรยายการถ่ายทอดประเด็นที่คิดด้วยภาษาที่ถูกต้องเหมาะสม เช่นอ่านสาระความรู้ที่น่าเสนออย่างสนใจ นิยาย นิทาน นิยายปริมปรา

2) ตัวชี้วัดความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์ ป.1 – ป.3

2.1) สามารถอ่านหาประสบการณ์จากสื่อหลากหลาย

2.2) สามารถอ่านจับประเด็นสำคัญ ข้อเท็จจริง ความคิดเห็นเรื่องี่อ่าน

2.3) สามารถเปรียบเทียบแง่มุมต่าง ๆ เช่น ข้อดี ข้อเสีย ประโยชน์ โทษ

ความเหมาะสม ไม่เหมาะสม

2.4) สามารถแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่อ่านโดยมีเหตุผลประกอบ
 2.5) สามารถถ่ายทอดความรู้ ความคิดเห็น ความรู้สึกจากเรื่องที่อ่านโดยการเขียน

3) เกณฑ์การตัดสินคุณภาพการอ่านคิดวิเคราะห์ ระดับประถม—เมื่อสิ้นปีการศึกษา

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียนมี 4 ระดับดังนี้
 ดีเยี่ยม --- มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียนที่มีคุณภาพดีเลิศอยู่เสมอ

ผ่าน --- มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียนที่มีข้อบกพร่องบางประการ

ไม่ผ่าน --- มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียนหรือถึงมีผลงาน ผลงานนั้นยังมีข้อปรับปรุงแก้ไขหลายประการ

4) รูปแบบการประเมิน การอ่านคิดวิเคราะห์ แนวทางการประเมินการอ่านคิดวิเคราะห์

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เสนอรูปแบบการอ่านคิดวิเคราะห์ ไว้ 4 รูปแบบดังนี้

รูปแบบที่ 1 การบูรณาการตัวชี้วัดการประเมินการอ่านคิดวิเคราะห์ร่วมกับการประเมิน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

รูปแบบที่ 2 การใช้เครื่องมือแบบประเมินการอ่านคิดวิเคราะห์

รูปแบบที่ 3 การกำหนดโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์ ให้ผู้เรียนปฏิบัติ

รูปแบบที่ 4 การบูรณาการตัวชี้วัด การประเมินความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์ร่วมกับการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

รูปแบบที่ 5 การรายงานผลการประเมินการอ่านคิดวิเคราะห์

เป็นสิ่งสำคัญ ครู/ผู้รับผิดชอบ การดำเนินการอย่างรวดเร็วและเชื่อถือได้ มีความถูกต้องครบถ้วนรูปแบบรายงานขึ้นอยู่กับกรอบการจัดการเรียนรู้ การวางแผนร่วมกันของคณะครู ผู้บริหารและคณะกรรมการ สุภาวดี ตริรัตน์ (2553: 5)

สรุปเป็นการประเมินศักยภาพของผู้เรียนในการอ่านหนังสือเอกสารและสื่อต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว แล้วนำมาคิดสรุปเป็นความรู้ความเข้าใจของตน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์เนื้อหาของเรื่องที่อ่าน ซึ่งนำไปสู่การสังเคราะห์สร้างสรรค์ และแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ได้

3.8 การสอนอ่านคิดวิเคราะห์

เทคนิคการจัดกระบวนการเรียนรู้หรือการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถทางการอ่านคิดวิเคราะห์ได้มีนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวทางและวิธีการสรุปได้ดังต่อไปนี้

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2534: 112) ได้กล่าวถึงการสอนอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้รูปแบบการอ่านที่สอดคล้องกับทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างข้อความกับประสบการณ์เดิม ซึ่งเกี่ยวข้อง

กับกระบวนการบน-ล่าง (Top – Down Process) ของ Clifford L. Bush and Mildred H. Huebner โดยเน้นไปที่การใช้สมองเก็บใจความสำคัญของเรื่อง ผู้อ่านจะอ่านขั้นตอนการสรุปความสำคัญของเรื่องให้เข้าใจก่อน ซึ่งมีลำดับขั้น ดังนี้

1) อ่านสรุปความสำคัญเนื้อเรื่องโดยกวาดสายตา และเคลื่อนสายตาอย่างรวดเร็ว สมองจะทำหน้าที่รับรู้และจับใจความสำคัญของเรื่อง ตลอดจนถึงความและประเมินค่าเรื่องที่อ่าน โดยใช้ประสบการณ์ทางภาษาของตนเป็นเครื่องมือวินิจฉัยความถูกต้อง

2) ฝึกคำยากที่ไม่เคยพบมาก่อนใช้ประโยคหน้า – หลัง ของคำเป็นแนวทางในการทำ ความเข้าใจความหมาย

3) เรียงลำดับเหตุการณ์สำคัญของเรื่องเพื่อนำไปสู่การสรุปเรื่องและหาแนวคิด

4) บันทึกคำยากที่ไม่เคยพบมาก่อน แล้วศึกษาความหมาย หน้าที่ ชนิด และที่มา ของคำเหล่านั้นอย่างละเอียด ภายหลังจากสรุปเนื้อเรื่องแล้ว

5) อ่านทบทวนอย่างละเอียดอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ได้ใจความที่ถูกต้อง

6) พิจารณาข้อสรุปและแนวคิดว่าถูกต้องหรือไม่ ภายหลังจากที่อ่านเรื่องได้โดยละเอียดแล้ว สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2537: 135–136) ได้เสนอรูปแบบการสอนอ่านเชิงวิเคราะห์ ที่สอดคล้องกับทฤษฎีการวิเคราะห์ข้อความ ดังนี้

1) วิธีการสอนอ่านโดยนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการอ่านเพื่อสรุปใจความสำคัญ แล้วร่วมกันอภิปรายพร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ในเรื่อง ต่อจากนั้นหาความหมายของคำ หน้าที่ ของคำ และชนิดของคำ

2) วิธีการสอนอ่านโดยนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการแนะนำให้นักเรียนรู้จักคำศัพท์ที่สำคัญ เพื่อให้นักเรียนรู้จักความหมายของคำ และนำไปใช้ได้ถูกต้อง แล้วจึงอ่านเนื้อเรื่อง

3) วิธีการสอนอ่านโดยนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการให้รู้จักโครงสร้างของประโยค ชนิด และหน้าที่ของคำในประโยคก่อนการอ่านเรื่อง

ทิศนา แคมมณี (2543: 17-20) ได้ให้แนวคิดในการจัดการเรียนการสอน โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งนอกจากผู้เรียน จะต้องเรียนด้วยตนเองและฟังตนเองแล้ว ยังต้องพึงปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบุคคลและสิ่งแวดล้อม รอบตัวด้วย รวมทั้งต้องอาศัยทักษะกระบวนการต่าง ๆ จำนวนมาก เป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้ นอกจากนี้ การเรียนรู้จะเป็นไปอย่างต่อเนื่องได้ดี หากผู้เรียนอยู่ในสภาพที่มีความพร้อมในการรับรู้ มีการเคลื่อนไหวทางกายอย่างเหมาะสมและมีโอกาสหาความรู้ไปประยุกต์ใช้ ในสถานการณ์ ที่หลากหลาย ด้วยแนวคิดดังกล่าว จึงเกิดแบบแผน “CIPPA” ขึ้น ซึ่งผู้สอนสามารถหา แนวคิดทั้ง 5 สรุปได้ดังนี้ 1) แนวคิดในการสร้างความรู้ 2) แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม 3) แนวคิด เกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนรู้ 4) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้กระบวนการ 5) แนวคิดเกี่ยวกับการโอนการเรียนรู้ ไปใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้มีคุณภาพได้ 2.2.1.2 กระบวนการเรียนการสอนรูปแบบซิปปา (CIPPA) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ เช่น กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและกระบวนการ แสวงหาความรู้ เป็นต้น ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนตามหลัก CIPPA นี้สามารถใช้วิธีการ

และกระบวนการที่หลากหลาย ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการดาเนินการ 7 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม ขั้นนี้เป็นการดึงความรู้เดิมของผู้เรียนในเรื่องที่จะเรียน เพื่อช่วยให้ ผู้เรียนมีความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม

ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ใหม่ ขั้นนี้เป็นการแสวงหาข้อมูลความรู้ใหม่ของผู้เรียนจาก แหล่งข้อมูล หรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งครูอาจจัดเตรียมมาให้ผู้เรียนหรือให้คาแนะนา เกี่ยวกับ แหล่งข้อมูลต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้ เดิม ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องศึกษาหาความรู้ และทา ความเข้าใจกับข้อมูล/ ความรู้ที่หามาได้ ผู้เรียนจะต้องสร้างความหมายของข้อมูล/ประสบการณ์ใหม่ ๆ โดยใช้ กระบวนการต่าง ๆ ด้วยตนเอง เช่น ใช้กระบวนการคิดและกระบวนการกลุ่มในการอภิปรายและ สรุปลความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลนั้น ๆ

ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนอาศัยกลุ่มเป็น เครื่องมือในการตรวจสอบความรู้ ความเข้าใจของตนเอง รวมทั้งขยายความรู้ความเข้าใจของตนให้ กว้างขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้แบ่งปัน ความรู้ความเข้าใจของตนเองแก่ผู้อื่นและได้รับประโยชน์ ความรู้ความเข้าใจของผู้อื่นไปพร้อม ๆ กัน

ขั้นที่ 5 การสรุปและจัดระเบียบความรู้ ขั้นนี้เป็นขั้นของการสรุปความรู้ที่ได้รับทั้งหมด ทั้งความรู้เดิมและ ความรู้ใหม่และจัดสิ่งทีเรียนให้เป็นระบบระเบียบเพื่อช่วยให้ผู้เรียนจดจำ สิ่งที เรียนรู้ได้ง่าย

ขั้นที่ 6 การปฏิบัติ และ/ หรือการแสดงผลงาน เป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาส แสดงผลการสร้างความรู้ของตนเอง ให้ผู้อื่นรับรู้เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้ต่อย้า ความรู้ความเข้าใจ ของตนเองและช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียน ใช้ความคิดสร้างสรรค์

ขั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้ เป็นขั้นของการส่งเสริมให้ผู้ได้ฝึกฝนการนา ความรู้ความ เข้าใจของตน ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ทีหลากหลายเพื่อเพิ่มความชำนาญ ความเข้าใจ ความสามารถ ในการแก้ไขปัญหา และความรู้ นั้น ๆ ขั้นตอนที่ 1- 6 เป็นกระบวนการของการสร้างความรู้ ซึ่งครู สามารถ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์และเปลี่ยนเรียนรู้กัน และฝึกฝนทักษะกระบวนการ ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ขั้นตอนแต่ละขั้นตอนจะช่วยให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมทีหลากหลายทีมีลักษณะให้ ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวทางกายทางสติปัญญา ทางอารมณ์และทางสังคม อย่างเหมาะสมอันช่วยให้ต้นตัว สามารถรับรู้ได้อย่างดี

มาลินี ศิริจारी (2545 อ้างถึงใน จริญญา ภูสีฤทธิ, 2550: 14) ได้เสนอแนวทางการพัฒนา การวิเคราะห์ในการเรียนการสอน ไว้ดังนี้

- 1) แนะนำทักษะฝึก
- 2) ผู้เรียนทบทวนกระบวนการค้น ทักษะ กฎ และความรู้ที่เกี่ยวข้อง กับทักษะที่จะฝึก
- 3) ผู้เรียนใช้ทักษะเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนด
- 4) ผู้เรียนทบทวนสิ่งที่คิดหรือสิ่งที่เกิดขึ้นในสมองขณะที่ทำกิจกรรม

เสงี่ยม ไศรัตน์ (2546: 29-30) กล่าวว่า การวิเคราะห์ไม่สามารถสอนโดยการบรรยาย ด้านเดียว การคิดวิเคราะห์เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนจะต้องมีปฏิริยาโต้ตอบ การนั่งฟัง การบรรยาย อย่างเดียวไม่ได้ทำให้ผู้เรียนมีปฏิริยาโต้ตอบใด ๆ ทักษะการคิดวิเคราะห์จะต้องมีการสะท้อนความคิด

มีปฏิสัมพันธ์ต่อความคิดที่ได้รับ โดยทั่วไปการคิดวิเคราะห์เป็นกิจกรรมที่มีการแสดงออก ดังนั้น กิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ต่อไปนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ได้

1) การสอนแบบบรรยายการสร้างการคิดวิเคราะห์จะเกิดขึ้นได้ในการบรรยายที่มีการหยุดบรรยายเป็นระยะๆ และถามคำถามผู้เรียน ให้ค้นหาคำตอบที่ใช้ความคิดเกี่ยวกับสาระที่ได้ฟังจากการบรรยายและผู้บรรยายจะต้องคอยฟังคำตอบจากผู้เรียน ผู้บรรยายอย่ารีบตอบคำถามเสียเอง ให้เวลาผู้เรียนมีโอกาสคิดก่อนตอบ (ผู้บรรยายจะต้องพยายามจำชื่อผู้เรียนให้ได้เร็ว และถามคำถามโดยการเรียกชื่อ ถ้าผู้เรียนตอบไม่ได้พยายามช่วยผู้เรียนโดยการขยายความเข้าใจ เช่น การตั้งคำถามที่ช่วยนำไปสู่การคิด เช่น ต้องการข้อมูลส่วนใดเพิ่มเติมในการตอบข้อคำถาม ข้อมูลนั้นจะนำมาช่วยตอบคำถามอย่างไร หรือผู้บรรยายอาจช่วยถามคำถามง่ายๆ ที่เกี่ยวกับข้อมูลด้านข้อเท็จจริงก่อน เพราะผู้เรียนบางคนอาจมีปัญหาเรื่องการจับข้อเท็จจริงเบื้องต้นยังไม่ตั้งใจฟังบรรยาย ขาดทักษะการเป็นผู้ฟังที่ดี หรือขาดกลยุทธ์ในการฟังบรรยาย ไม่สามารถรวบรวมความคิดและจดบันทึกได้ ดังนั้นวิธีการเบื้องต้นของการคิดวิเคราะห์คือ จะต้องรู้วิธีการฟังบรรยายอย่างมีประสิทธิภาพได้ตอบมากกว่าการฟังเฉยๆ นักเรียนหลายคนขาดทักษะนี้เพราะไม่ได้ฝึก ดังนั้นก่อนที่นักเรียนจะตอบคำถามวิเคราะห์ได้ นักเรียนจะต้องเข้าใจเรื่องที่ฟัง สามารถสรุปประเด็นเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังเสียก่อน ในสังคมไทยนักเรียนส่วนใหญ่จะถูกสอนให้จำกฎเกณฑ์ให้เป็นผู้รับข้อมูลจากผู้สอนมากกว่าการกระตุ้นให้เขาพูด และเชื่อมั่นในสิ่งที่เขาพูดคำถามที่กระตุ้นความคิดและค้นหาคำตอบนั้นอาจจะฟังดูกำกวมสร้างความไม่แน่ใจแก่ผู้ตอบโดยเฉพาะด้านวรรณกรรม นักเรียนต้องคิดถึงประเด็นให้ลึกซึ้ง และประเมินข้อมูลเกี่ยวข้องประมวลความคิดและประสบการณ์เกี่ยวกับการถามนั้น และผู้สอนจะต้องสอนให้นักเรียนรู้จักการเชื่อมรูปแบบความคิด ถ้าผู้เรียนได้มีโอกาสคิดอย่างลึกซึ้งและเชื่อมั่นในคำตอบและความคิดของตนเองจุดนี้จะเป็นโอกาสสำคัญที่จะเสริมสร้างการคิดวิเคราะห์ขึ้นในตัวผู้เรียนได้ นอกจากนี้ก่อนที่บรรยายสิ้นสุดลง ควรให้ผู้เรียนใช้เวลาเขียน 1-2 นาที เกี่ยวกับเรื่องที่ฟัง เช่น การบรรยายวันนี้มีประเด็นใดที่สำคัญที่สุด ระบุหนึ่งประเด็นที่นักเรียนรู้สึกสับสนเป็นต้น

2) การปฏิบัติในห้องปฏิบัติการและทำโครงการ การทำโครงการต่าง ๆ การฝึกในห้องปฏิบัติการ เป็นวิธีการที่ดีมากในการสร้างเสริมการคิดวิเคราะห์ เนื่องจากการเรียนการสอนแบบโครงการและการปฏิบัติการต้องอาศัยวิธีทางวิทยาศาสตร์ในการค้นหาคำตอบ ดังนั้นทางที่จะช่วยเสริมสร้างการคิดวิเคราะห์ที่ดีจะเริ่มโดยการให้นักเรียนฝึกการทดลอง การทำโครงการ

สุวิทย์ มูลคำ (2547: 19) กล่าวว่า การสอนอ่านเชิงวิเคราะห์ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) กำหนดสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ เป็นการกำหนดสิ่งของ เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่อจะใช้วิเคราะห์ เช่น เหตุการณ์จากข่าว ของจริงหรือสื่อเทคโนโลยี เป็นต้น

2) กำหนดปัญหาหรือวัตถุประสงค์ เป็นการกำหนดประเด็นข้อสงสัยจากปัญหาของสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ เพื่อค้นหาความจริง สาเหตุ หรือความสำคัญ เช่น บทความนี้ต้องการสื่อหรือบอกอะไรที่สำคัญ

3) กำหนดหลักการหรือกฎเกณฑ์ เป็นการกำหนดข้อกำหนดสำหรับใช้แยกส่วนประกอบที่กำหนดให้ เช่น เกณฑ์ในการจำแนกสิ่งที่มีความเหมือนหรือแตกต่างกัน หลักเกณฑ์ในการหาลักษณะความสัมพันธ์เชิงเหตุผลอาจเป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่มีความคล้ายคลึงหรือขัดแย้งกัน

4) พิจารณาแยกแยะ เป็นการพินิจพิเคราะห์ทำการแยกแยะ กระจายสิ่งที่กำหนดให้ออกเป็นส่วนย่อย ๆ โดยอาจใช้เทคนิคคำถามที่ประกอบด้วย What (อะไร) Where (ที่ไหน) When (เมื่อไร) Why (ทำไม) Who (ใคร) How (อย่างไร)

5) สรุปคำตอบ เป็นการรวบรวมประเด็นที่สำคัญเพื่อค้นหาข้อสรุปเป็นคำตอบ หรือตอบปัญหาของสิ่งที่กำหนด

สรุป การจัดการเรียนการสอน โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งนอกจากผู้เรียน จะต้องเรียนด้วยตนเองและฟังตนเองแล้ว ยังต้องฟังปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบุคคลและสิ่งแวดล้อม รอบตัวด้วยรวมทั้งต้องอาศัยทักษะกระบวนการต่าง ๆ จำนวนมากเป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้ ซึ่งจะมีวิธีการสอนในรูปแบบต่าง ๆ และเทคนิคสามารถนำไปปรับใช้กับผู้เรียนได้ตามความเหมาะสม ซึ่งจากการศึกษาขั้นตอนการสอนอ่านคิดวิเคราะห์เป็นกระบวนการการสอนที่พัฒนาผู้เรียนให้อ่านคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับเนื้อเรื่อง ภาษา การลำดับเหตุการณ์ และคุณค่าของเรื่องที่อ่าน ซึ่งผู้วิจัยสนใจที่จะนำขั้นตอนการสอนอ่านตามทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างข้อความกับประสบการณ์เดิม และทฤษฎีการวิเคราะห์ข้อความของ สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2534: 112, 2537: 135-136) คือ มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการอ่านคิดวิเคราะห์ที่ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการใช้เนื้อเรื่องจากนิทานแนวที่ตรงกับความสนใจ และเหมาะสมกับวัยของนักเรียนมาใช้ในการพัฒนาการอ่านคิดวิเคราะห์ครั้งนี้

4. แนวคิดในการสร้างหนังสือนิทานประกอบภาพตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

หนังสือนิทานประกอบภาพ หมายถึง เรื่องราวที่ผู้ศึกษาแต่งขึ้นเป็นร้อยแก้วหรือคำคล้องจองที่มีเนื้อหาสอดแทรก ปุณฺณพิกทางคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้อ่านและจัดทำรูปเล่มสีสันทัดดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน นอกจากนี้หนังสือนิทานยังมีรูปภาพสอดคล้องกับวัยและพัฒนาการของเด็ก

4.1 ความหมายของนิทาน

คำว่า นิทาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “นิทาน น. เรื่องที่เล่ากันมา เช่น นิทานชาดก นิทานอีสป” นิทานเป็นคำศัพท์ภาษาบาลี มีความหมายว่า คำเล่าเรื่อง ส่วนนักคติชนวิทยาให้ความหมายว่า นิทาน หมายถึง เรื่องที่เล่าสืบต่อกันมาจนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ถ่ายทอดด้วยวิธีมุขปาฐะ (การเล่าสืบต่อกันมาโดยใช้วาจา) บางส่วนได้รับการบันทึกไว้บ้างแล้ว นิทาน หมายถึงเรื่องเล่าที่เล่าสืบต่อกันมา มุ่งให้เห็นความบันเทิงแทรก แนวคิด คติสอนใจจนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของคนไทยอย่างหนึ่ง อาจเรียกนิทาน พื้นบ้าน นิทานพื้นเมือง นิทานชาวบ้าน เป็นต้น

นิทาน เป็นนวัตกรรมประเภทหนึ่ง เหมาะกับการนำมาพัฒนานักเรียนตามความเหมาะสมของธรรมชาติสาระวิชา และนิทานควรแฝงไว้ด้วยคติธรรม แม้แต่นักเรียนที่เกเร และไม่มีสมาธิในการเรียน แต่มีความตั้งใจฟังนิทานมาก ความสำเร็จของงานวิจัยเล็ก ๆ ฉบับนี้คือ “นักเรียนค่อนข้างเกรคนหนึ่งนั่งอ้าปากฟังนิทานอย่างตั้งใจจริง” ภายหลังจากจบนิทานควรตั้งคำถามฝึกคิด และให้นักเรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับนิทานหรือเรื่องราวที่สอดคล้องกัน ให้ครูเป็นฝ่ายตอบบ้าง นอกจากนี้ให้นักเรียนจับคู่กันฝึกถาม ตอบเกี่ยวกับนิทานหรือเรื่องที่ฟัง หรืออาจให้นักเรียนเล่านิทานตามแบบอย่างของครู

เล่าเป็นเรื่องราว เล่าทีละประโยค ทีละคน ต่อเรื่องราวกันไปจนจบเรื่อง หรืออาจให้เด็กถ่ายทอดสื่อความหมายของนิทานออกมาเป็นจินตนาการทางความคิดที่สร้างสรรค์ได้ (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2548: 38)

4.2 ประเภทของนิทาน

1) ประเภทเทพนิยายหรือปรัมปรา (Fairy tale) เป็นเรื่องเกี่ยวกับเทพดา นางฟ้า เรื่องมหัศจรรย์เหนือธรรมชาติ เป็นความฝันและจินตนาการของผู้แต่ง เรียกหลายอย่างเช่น นิทานมหัศจรรย์ นิทาน บรรพบุรุษ เรื่องราวมักเกี่ยวข้องกับราชสำนัก เจ้าหญิง เจ้าชาย มีแม่มด มียักษ์ สัตว์ประหลาด ตัวละครที่ดีจะเป็นฝ่ายชนะ เช่น เรื่องพระอภัยมณี คาวิ สังข์ทอง พระสุธนโมหิรา เป็นต้น

2) ประเภทชีวิตจริง (Novella) เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในโลกของความจริง มีการบ่งบอกสถานที่และตัวละครชัดเจน อาจมีปาฏิหาริย์หรืออิทธิฤทธิ์แต่เป็นไปในลักษณะที่เป็นไปได้ โดยใช้สถานที่ เวลา ตัวละครที่มาจากความจริง เช่น ขุนช้างขุนแผน พระอภัยมณี (บางส่วนที่มาจากชีวิตจริงของผู้แต่ง) พระลอ พระรถเมรี พระร่วง ไกรทอง เป็นต้น

3) ประเภทวีรบุรุษ (Hero tale) เป็นเรื่องที่มีหลายตอนขนาดยาว อาจคล้ายชีวิตจริงหรือจินตนาการ เป็นเรื่องเล่าที่กล่าวถึงวีรบุรุษที่ต้องผจญภัยที่มีลักษณะเหมือนมนุษย์ เช่น เรื่องเฮอร์คิวลีส เซซึอู สและเพอร์ซิอูสของกรีก เป็นต้น

4) ประเภทนิทานประจำถิ่น (Sage) มักเป็นเรื่องแปลกพิสดารซึ่งเชื่อว่า เคยเกิดขึ้นจริง ณ สถานที่ใดสถานที่หนึ่ง บ่งบอกสถานที่และตัวละครชัดเจน อาจมาจากประวัติศาสตร์ อาจเป็นไปได้ทั้งมนุษย์ สัตว์ เทพดา ผี เช่น เรื่อง พระยาพาน พระร่วง เจ้าแม่สร้อยดอกหมาก ตามองลาย ท้าวปาจิตกับนางอรพิม เป็นต้น

5) ประเภทเล่าอธิบายเหตุ (Explanatory tale) เป็นเรื่องอธิบายกำเนิด ความเป็นมาของสิ่งที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ กำเนิดของสัตว์ว่าเหตุใดจึงมีรูปร่างลักษณะต่าง ๆ กำเนิดของพืช มนุษย์ ดวงดาวต่าง ๆ เป็นต้น เช่น ทำไมจระเข้จึงไม่มีลิ้น กำเนิดดาวลูกไก่ กำเนิดจันทรคราส เป็นต้น

6) ประเภทเทพปกรณัมหรือเทพปกรณัม (Myth) เป็นเรื่องอธิบายถึงกำเนิดของจักรวาล มนุษย์ สัตว์ ปาฏิหาริย์ทางธรรมชาติ เช่น ลม ฝน กลางวัน กลางคืน พายุฟ้าผ่า แสดงถึงความเชื่อทางศาสนา มี เรื่องของเทพที่เรารู้จักกันดี เช่น เมขลา รามสูร เป็นต้น

7) ประเภทสัตว์ (Animal tale) เป็นเรื่องที่มีสัตว์เป็นตัวเอก โดยจะแสดงให้เห็นความฉลาดและความโง่เขลาของสัตว์ โดยเจตนาจะมุ่งสอนจริยธรรมหรือคติธรรม ซึ่งจัดเป็นเรื่องประเภทให้คติสอนใจ เช่น นิทานอีสป และปัญญาจะตันตระ

8) ประเภทมุขตลก (Merry tale) เป็นเรื่องขนาดสั้นอาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับมนุษย์ หรือ สัตว์ จุดสำคัญของเรื่องอยู่ที่ความไม่น่าเป็นไปได้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความโง่ ความฉลาด การใช้กลฉ้อ การแข่งขัน การปลอมแปลง ความเกียจคร้าน เรื่องเพศ การโม้ คนหูหนวก นักบวช พระกับชี ลูกเขยกับแม่ยาย ศรีธนญชัย กระจ่ายกับเต่า เป็นต้น

9) ประเภทศาสนา (Religious tale) เป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา เช่น เรื่องเล่าเกี่ยวกับพระเยซู นักบุญ พระพุทธเจ้า พระสาวก ซึ่งไม่มีในพระไตรปิฎกอยู่หลายเรื่อง ซึ่งทรศนะของผู้เล่ามักถือว่าเป็นเรื่องจริง

10) ประเภทเรื่องผี เป็นเรื่องเกี่ยวกับผีต่าง ๆ ซึ่งไม่ปรากฏชัดว่ามาจากไหนเกิดอย่างไร เช่น ผีบ้าบ้องและผีปกกะโหล่งของไทยภาคเหนือ หรือผีที่เป็นคนตายแล้วมาหลอกด้วยรูปร่างวิธีการต่าง ๆ มีผีกองกอย เป็นต้น

11) ประเภทเข้าแบบ (Formular tale) เป็นเรื่องที่มีโครงเรื่องสำคัญเล่าเพื่อความสนุกสนานของผู้เล่า และผู้ฟังอาจมีการเล่นเกม แบ่งเป็นนิทานลูกโซ่ เช่น เรื่องตากับยายปลุกกล้วยปลุกงาให้หลานเฝ้า นิทาน หลอกผู้ฟัง นิทานไม่รู้จบ เช่น เกี่ยวการนับจะเล่าเรื่อยไปแต่เปลี่ยนตัวเลข (ประคอง นิมมานเหมินท์, 2551: 89)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า นิทานนับเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่มีความใกล้ชิดกับเด็กทุกวัย โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยและเด็กประถมศึกษา เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ จะถูกกลั่นกรองออกมาเป็นนิทานในหลาย ๆ ลักษณะที่ผู้ฟังแล้วเกิดความเพลิดเพลินให้ความรู้ ทศนคติ ตลอดจนการปลูกฝังค่านิยม ผู้ใหญ่จึงมักใช้นิทานเป็นสื่อที่ช่วยให้เด็กเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ นิทานเป็นเรื่องเล่าสืบทอดกันต่อกันมาโดยใช้วาจาเป็นสื่อในการถ่ายทอด ซึ่งไม่สามารถบอกได้ว่าใครเป็นเจ้าของเรื่องนั้น ๆ รู้แต่ว่าการเล่านิทานมีมาตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์และเป็นที่ยอมรับในหมู่ชนทุกชั้น นิทานจัดเป็นวรรณกรรมที่เก่าแก่ที่สุด และเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งการแบ่งประเภทนิทานมีการแบ่งได้หลายประเภท แต่ที่นิยมกันมากที่สุดคือการแบ่งตามรูปแบบนิทาน ซึ่งผู้วิจัยแตงนิทานประเภทสัตว์ (Animal tale) เป็นเรื่องที่มีสัตว์เป็นตัวเอก โดยจะแสดงให้เห็นความฉลาดและความโง่เขลาของสัตว์ โดยเจตนาจะมุ่งสอนจริยธรรมหรือคตินิยม ซึ่งจัดเป็นเรื่องประเภทให้คติสอนใจและการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงเพื่อให้เหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน

4.3 คุณค่าของนิทาน

คุณค่าของนิทานต่อการเรียนรู้ของเด็ก การเล่านิทานเป็นวิธีการที่สามารถกระตุ้นความสนใจแก่ผู้เริ่มเรียนภาษาโดยเฉพาะกับเด็กเพราะเรื่องที่น่าสนใจที่นำมาเล่านั้น ผู้เรียนสามารถรับรู้อารมณ์ การเรียนรู้วัฒนธรรมจากเรื่องที่ฟังได้ การเล่านิทานสามารถพัฒนาทักษะการใช้ภาษาของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการฟัง เมื่อนักเรียนได้ฟังเรื่องเล่าจากครูจะเกิดความจดจำความต่อเนื่องของเรื่องราว ตลอดจนการเรียนรู้คำศัพท์ใหม่และเสริมประสบการณ์ของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งนักการศึกษาได้กล่าวถึงคุณค่าของนิทานต่อการเรียนรู้ของเด็ก (เกริก ยุ้นพันธ์, 2539: 55-56) กล่าวถึงคุณค่าของนิทาน ดังนี้ 1. เด็กเกิดความรู้สึกร่วมหรือเป็นกันเองกับผู้เล่า 2. เด็กเกิดความรู้สึกร่วมในขณะที่ฟัง ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน ผ่อนคลาย 3. เด็กมีสมาธิหรือความตั้งใจที่มีระยะเวลายาวนานขึ้นโดยเฉพาะผู้เล่าที่มีความสามารถในการดึงดูดให้ผู้ฟังมีใจจดจ่อกับเรื่องราวที่ผู้เล่าเล่าเรื่องราวที่มีความยาว 4. เด็กจะถูกกล่อมเกลียดด้วยนิทานที่มีเนื้อหาส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้ผู้ฟังเข้าใจในความดีและความงามยิ่งขึ้น 5. ช่วยให้เด็กสามารถใช้กระบวนการคิดในการพิจารณาแก้ปัญหาได้ 6. ช่วยให้เด็กมีความละเอียดอ่อน รู้จักการรับและการให้ มองโลกในแง่ดี 7. สร้างความกล้าให้กับเด็กในการแสดงออกผ่านกระบวนการคิดที่มีประสิทธิภาพ 8. เด็กได้ความรู้ที่เป็นประโยชน์สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้ 9. ช่วยเสริมสร้างจินตนาการที่กว้างไกลไร้ขอบเขตให้กับเด็ก 10. ช่วยให้เด็กได้รู้จักใช้ภาษาที่ถูกต้อง

สมศักดิ์ บริบูรณ์ (2542: 59-62) กล่าวว่า การเล่านิทานเป็นวิธีการให้ความรู้วิธีหนึ่งที่ทำให้เด็กสนใจในการเรียนรู้ สามารถจดจำ กล้าแสดงออก และมีแรงจูงใจที่จะเปิดรับพฤติกรรมที่

ฟังปรารภานา นอกจากนี้ยังช่วยตอบสนองความต้องการของเด็ก เช่น ความอยากรู้อยากเห็น ความสัมพันธ์ผล ความต้องการเป็นที่ยอมรับ เนื้อหาของนิทานที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการดังกล่าว จะช่วยให้เด็กสมความปรารถนาและมีความสุข กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ นิทานจึงมีคุณค่า ดังนี้ 1. เป็นเครื่องมือในการสอนที่มีประสิทธิภาพในการชักจูงให้ผู้เรียนได้คล้อยตาม เป็นตัว กระตุ้นและแรงจูงใจในตัวผู้เรียน ทั้งยังเป็นการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และการแสดงออกซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและบุคลิกภาพของผู้เรียน 2. เป็นเครื่องกระตุ้นและโน้มน้าวให้เด็กเปิดใจที่จะยอมรับพฤติกรรมด้านต่าง ๆ และตอบสนองความต้องการทางธรรมชาติของเด็กด้วย 3. เป็นตัวแทนในการหล่อหลอมพฤติกรรมและบุคลิกภาพของเด็ก ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ให้เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัย ช่วยปรุงแต่งบุคลิกภาพ แก้ไขพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปตามตัวแบบในนิทาน ที่เด็กชื่นชอบ มีสัมพันธ์อันดีกับบุคคลรอบข้าง

Ford's plan (2547: 1) กล่าวถึงคุณค่าของนิทานไว้ ดังนี้ 1. นิทานช่วยสร้างเสริมความผูกพันระหว่างพ่อ แม่ ลูก และทุกคนในครอบครัว 2. นิทานช่วยสร้างสมาธิ พัฒนาทักษะการฟังและการพูด 3. นิทานช่วยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ทักษะคิด และนิสัยที่ดีงามให้แก่เด็ก 4. นิทานช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และเสริมสร้างจินตนาการอย่างไร้ขีดจำกัด 5. นิทานเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนว Whole Language จากคุณค่าของนิทานดังกล่าวข้างต้น คุณค่าของการศึกษานิทาน

1) คุณค่าด้านอารมณ์

การเล่านิทานมีจุดมุ่งหมายสำคัญให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้ฟัง นำผู้ฟังไปยังโลกแห่งความมหัศจรรย์ ดินแดนที่วิเศษ ดินแดนที่แปลก ๆ ไม่มีในชีวิตจริง เต็มไปด้วยอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์และสัตว์ประหลาด ตัวละครในนิทานมีทั้งมนุษย์ อมนุษย์ ล้วนแล้วแต่เป็นภาพจำลองของมนุษย์ทั้งสิ้น มีทั้งดีและเลว กล้าหาญและขี้ลาด เสียสละและเห็นแก่ตัว การฟังนิทานทำให้ได้เรียนรู้มนุษย์หลายบุคลิก ผู้ฟังได้เพลิดเพลินสนุกสนาน ไปกับเรื่องราวต่าง ๆ หลากหลากรส

2) คุณค่าด้านความคิด

นิทานส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายแฝงในด้านการให้ข้อคิดและคติเตือนใจ นิทานช่วยขัดเกลาสมาชิกของสังคมให้เป็นไปตามบรรทัดฐานและค่านิยมของสังคมที่วางไว้ เช่น นิทานมีจุดมุ่งหมายชี้ให้เห็นค่านิยมของการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีเมตตา กรุณาต่อสัตว์โลก รู้จักพิจารณารอบด้านก่อนตัดสินใจ ข้อคิดเหล่านี้ผู้ฟังจะซึมซับโดยไม่รู้ตัวทำให้ผู้ฟังมีความสุขและมีความหวังในการดำรงชีวิต

3) คุณค่าด้านสติปัญญา

นิทานเป็นคลังความรู้ที่บรรพบุรุษสั่งสมมาหลายชั่วอายุคนจึงมีคุณค่า โดยให้เกิดภูมิรู้ สติปัญญาต่าง ๆ ดังนี้

3.1) ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชน เช่น ตำนาน นิทานประจำถิ่นจะบอกให้รู้ว่าชุมชนนี้มีที่มาอย่างไร แม้จะมีการเสริมเติมแต่งเนื้อเรื่องเข้าไปบ้าง ก็ยังปรากฏร่องรอยความเป็นมาของกลุ่มชน เช่น ตำนานอุรังคราตุ นิทานเรื่องผาแดงนางไอ่ หรือตำนานหนองหานหลวง เป็นต้น

3.2) ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติในชุมชน นิทานประเภทเวทตำนานและนิทานอธิบายเหตุ อธิบายขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่ชุมชนเชื่อถือ และปฏิบัติ

3.3) ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อม นิทานประเภทนิยายและนิทานอธิบายเหตุแสดงให้เห็นความสนใจต่อธรรมชาติ แสดงให้เห็นความพยายามอธิบายธรรมชาติ รอบ ๆ ตัวตามความรู้ที่มีอยู่ แม้การอธิบายในนิทานจะไม่เป็นวิทยาศาสตร์ แต่ก็แสดงให้เห็นความเอาใจใส่ต่อธรรมชาติ พยายามหาเหตุผลในระดับหนึ่งมาตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น เช่น อธิบายการเกิดโลกและจักรวาล การเกิดจันทรุปราคา และยังแสดงความช่างสังเกตของมนุษย์อีกด้วย

3.4) ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต นิทานเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตวิธีการหนึ่ง ชีวิตตัวละครในนิทานเป็นอุทาหรณ์ที่ดีแก่ผู้ฟัง เช่น ความโง่เขลา ความฉลาด ความโลภ ความอิจฉาริษยา นิทานหลายเรื่องได้เสนอวิธีการปรับตัวและการเอาตัวรอดในสังคม การฟังนิทานจึงเป็นการเรียนรู้วิธีการปฏิบัติต่อกันเพื่ออยู่อย่างสันติใน

4) คุณค่าด้านภาษา

นิทานได้รับการถ่ายทอดทางมุขปาฐะ จนกระทั่งการเขียนการพิมพ์เจริญขึ้น จึงได้มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ดังนั้น คุณค่าด้านภาษา จึงมี 2 ประการคือ

4.1) ภาษามุขปาฐะ เป็นภาษาพูดที่สื่อสารกันในระดับท้องถิ่น คำและสำเนียงภาษา จึงแตกต่างกันไปจากภาษาเขียน ภาษาพูดเป็นภาษาที่ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกได้อย่างลึกซึ้งกว่าภาษาเขียน

4.2) ภาษาลายลักษณ์ นิทานได้รับการเรียบเรียงผ่านการกลั่นกรองของผู้เรียบเรียงอีกทอดหนึ่งภาษาที่ใช้แม้บางคำยังคงภาษาถิ่นไว้เพื่อคงความหมาย ความสละสลวย การลำดับเรื่องและลำดับความคิดเป็นระบบกว่าภาษามุขปาฐะภาษาที่ปรากฏในนิทาน บางคำไม่มีใช้ในปัจจุบัน บางคำใช้ภาษากลางแทนคำและสำนวนดั้งเดิมจึงมีปรากฏในภาษาถิ่นที่ชาวบ้านใช้ในการเล่านิทานเท่านั้น

สรุปว่า นิทานมีคุณค่าในการเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นเครื่องมือในการฝึกทักษะทางภาษา สร้างกระบวนการคิด ช่วยปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ไม่ดี สร้างสมาธิ และผ่อนคลายอารมณ์ การเล่านิทานหรืออ่านนิทานให้เด็กฟังบ่อย ๆ จะเป็นการช่วยปลูกฝังนิสัยรักการเรียนรู้ของเด็กทุกมิติ เด็กจะเป็นคนรักการอ่านหนังสือ อ่านหนังสือได้ไว มีสมาธิ นอกจากนี้ในด้านการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นการสอนภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ ต่างนิยมใช้นิทานเป็นตัวเชื่อมบทเรียนด้วยกันทั้งสิ้น เพราะนิทานสามารถเปลี่ยนเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่ายได้ เด็กจะมองเห็นและจดจำได้ง่ายขึ้น

4.4 นิทานประกอบภาพ

ธรรมชาติของเด็กทุกคนชอบอ่านหนังสือ ชอบขีดเขียน เมื่อยังอ่านไม่ออก เด็ก ๆ สามารถเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยภาพ หนังสือประกอบภาพสำหรับเด็ก มีความสำคัญดังที่พระดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในเรื่อง “ห้องสมุดในทัศนะของข้าพเจ้า” ความว่า “หนังสือประเภทที่ข้าพเจ้าคิดว่าสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งคือ หนังสือสำหรับเด็ก วัยเด็กเป็นวัยที่เรียนรู้เด็ก ๆ ส่วนใหญ่ สนใจที่จะทราบเรื่องราวต่าง ๆ แปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่แล้ว ถ้าเรามีหนังสือที่มีคุณค่าทั้งเนื้อหาและรูปภาพ ให้เขาอ่านให้ความรู้และความบันเทิงเด็ก ๆ จะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์

ที่รอบรู้ มีธรรมะประจำใจ มีความรักบ้านเมือง มีความต้องการปรารถนาจะทำประโยชน์ที่สมควร”
กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์ (2551: 6)

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2547: 62) ได้สรุปความหมายของหนังสือนิทานประกอบภาพ หมายถึง หนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้เด็กได้อ่านและเรียนรู้จากเนื้อหาสาระที่มุ่งให้ความรู้ หรือความเพลิดเพลิน เพิ่มพูนความสามารถในการอ่านและเกิดนิสัยรักการอ่าน

จากข้อมูลดังกล่าวจึงพอสรุปได้ว่า หนังสือนิทานประกอบภาพ หมายถึง หนังสือที่จัดทำขึ้น เพื่อให้เด็กได้อ่านและเรียนรู้จากเนื้อหาสาระที่มุ่งให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน เพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการอ่าน และเกิดนิสัยรักการอ่าน

จุดมุ่งหมายของหนังสือนิทานประกอบภาพ

- 1) ช่วยให้เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน
- 2) ช่วยสร้างจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
- 3) ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ทางด้านภาษาของเด็ก
- 4) ช่วยปลูกฝังคุณธรรม เจตคติ และแบบอย่างที่ดี
- 5) ช่วยเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจให้กับผู้เรียน

ลักษณะของหนังสือนิทานประกอบภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535: 77) กล่าวว่า หนังสือเด็กประเภทหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่านนั้น เขียนขึ้นเพื่อเร่งเร้าให้เด็กได้อ่านหนังสือบ่อย ๆ ตั้งแต่เด็กเล็ก ซึ่งจะเป็นการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านไปจนตลอดชีวิต ฉะนั้นผู้เขียนจะต้องคำนึงให้มากกว่าหนังสือที่เขียนขึ้นนั้นจะต้องมีคุณค่าและเป็นหนังสือเพื่อเด็กจริง ๆ เด็กจึงจะสนใจอ่าน ผู้เขียนจำเป็นต้องทราบก่อนว่าหนังสือสำหรับเด็กนั้น มีลักษณะแตกต่างจากหนังสืออื่น ๆ อย่างไรบ้าง หนังสือสำหรับเด็กที่ดีควรมีลักษณะอย่างไร เพื่อจะได้เขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน ได้ถูกต้องตามแนวการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก

1) ลักษณะทั่วไปของหนังสือนิทานประกอบภาพ หนังสือสำหรับเด็กโดยทั่วไปจะมีลักษณะดังนี้

1.1) มีภาพประกอบ หนังสือจะต้องมีภาพประกอบเนื้อหาโดยเฉพาะถ้าเป็นหนังสือสำหรับเด็กเล็กจะมีภาพทุกหน้า สีและขนาดของภาพต้องเหมาะสมกับวัย และจิตวิทยาของเด็ก

1.2) การเขียนตัวอักษร ลักษณะการเขียนตัวอักษรต้องเป็นไปตามรูปแบบที่ถูกต้องและอ่านง่าย ขนาดและสี เหมาะสมกับวัยของเด็ก

1.3) ความยาวของเรื่อง ความยาวที่นิยมเขียนทั่วไปคือ 16-24 หน้า และในแต่ละหน้าไม่ควรมีข้อความมากนัก เพราะความสนใจของเด็กจะมีในระยะสั้น ๆ ถ้ายาวเกินไปเด็กจะเบื่อ

2) ลักษณะที่ดีของหนังสือนิทานประกอบภาพ สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย ได้สรุปลักษณะที่ดีของหนังสือสำหรับเด็กไว้ 4 ประการ คือ

2.1) คุณภาพด้านการพิมพ์ คือ สามารถพิมพ์ตัวอักษร ภาพประกอบได้ชัดเจน มีสีสวยงามดึงดูดความสนใจของเด็ก

2.2) คุณภาพการจัดภาพและรูปเล่ม ต้องจัดให้เป็นไปตามหลักจิตวิทยาของเด็ก หน้าหนังสือดูโปร่งตา การใช้ตัวอักษรเหมาะสมกับวัยเด็ก

2.3) คุณภาพทางศิลปะ ภาพเขียนหรือภาพประกอบ ควรจะเขียนโดยให้อารมณ์แก่ผู้เขียนอย่างประณีต การใช้สีต้องเหมาะสมสำหรับเด็ก แม้บางครั้งจะฉิดธรรมชาติไปบ้าง

2.4 คุณภาพในการเขียนเรื่อง ผู้เขียน นักเขียนจะต้องมีความสามารถในการเขียน ผูกเรื่องให้สนุก ใช้ถ้อยคำสละสลวย เด็กอ่านแล้วเข้าใจ

สรุป เป็นลักษณะหนังสือที่มีรูปภาพประกอบ พร้อมด้วยเนื้อหา จัดทำขึ้นเพื่อให้เด็กได้อ่านและเรียนรู้จากเนื้อหาสาระที่มุ่งให้ความรู้ หรือความเพลิดเพลิน แฝงแง่คิดที่สามารถนำมาใช้กับการดำรงชีวิต เพิ่มพูนความสามารถในการอ่านและเกิดนิสัยรักการอ่าน สร้างกระบวนการคิด ช่วยปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ไม่ดี สร้างสมาธิ และผ่อนคลายอารมณ์ รักการอ่านหนังสือ

4.5 ลักษณะหนังสือนิทานประกอบภาพที่ดี

1) เนื้อหาเหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็ก การดำเนินเรื่องอย่างสนุกสนาน ไม่ใช้การบรรยายที่ยืดยาว หรือมีเนื้อหาอัดแน่นจนเกินไป

2) แก่นเนื้อเรื่องมีวัตถุประสงค์ชัดเจนสำหรับเด็กเล็ก ๆ ควรมีจุดประสงค์เดียว เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายไม่สับสน

3) เนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้

4) ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษา อ่านแล้วสามารถเข้าใจได้โดยง่าย และสามารถนำแนวทางและหลักเกณฑ์ที่ถูกต้องไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ต่อไป

5) ภาพประกอบชัดเจน เหมาะสมตามพัฒนาการของเด็ก และสอดคล้องกับเนื้อหา ก่อให้เกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

6) รูปเล่มและขนาดตัวอักษรเหมาะสมกับวัยของเด็ก รูปแบบของตัวอักษรชัดเจน อ่านง่าย จำนวนหน้าพอเหมาะกับระดับชั้นของผู้เรียน

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการที่ได้ให้แนวทางลักษณะหนังสือนิทานประกอบภาพที่ดีไว้ อย่างหลากหลาย เช่น

จินตนา ไบกาซูยี (2525: 109) ได้กล่าวถึงลักษณะหนังสือสำหรับเด็กที่ดีและเหมาะสมกับการส่งเสริมคุณค่าทางการอ่าน ควรมีลักษณะดังนี้ ควรเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาสาระตรงกับความสนใจของเด็ก ให้ความรู้สึกสอดแทรกคติธรรม เด็กอ่านได้ด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จินตนาการ ตลอดจนค่านิยมที่เหมาะสมของสังคมตามวัย และประสบการณ์ของเด็กมีรูปเล่มที่กะทัดรัดสวยงามสะอาดตา ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายเหมาะสมกับวัยของเด็ก ซึ่งพอสรุปบุคลิกภาพที่ดีของหนังสือสำหรับเด็กได้ดังนี้

1) มีความคิดรวบยอดเพียงเรื่องเดียว มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

2) มีเรื่องราวตรงตามความสนใจและความชอบของเด็ก

3) เนื้อหาที่มีความยากง่ายเหมาะสมกับวัยของเด็ก มีโครงเรื่องและการดำเนินเรื่องที่ น่าสนใจ สนุกสนาน มีตัวละครและคำบรรยายไม่มากเกินไป

4) ใช้สำนวนภาษาที่เหมาะสมรัดกุม อ่านง่าย เข้าใจง่าย ไม่สับสนวุ่นวาย ใช้สำนวนภาษาที่เด็กชอบและคุ้นเคย

5) รูปเล่มของหนังสือ ควรมีขนาดกะทัดรัด มีสีเส้นสวยงามสะอาดตาและการเย็บเล่ม แข็งแรงทนทาน

6) ควรมีกิจกรรมสอดแทรกหลังจากการอ่านหนังสือจบแล้ว เช่น อธิบายคำยาก คำถาม ให้วาดภาพหรือทำกิจกรรมอื่นที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหา และเรื่องราวของหนังสือ

กล่าวโดยสรุป ลักษณะที่ดีของหนังสือสำหรับเด็กนั้น จะต้องคำนึงถึงจิตวิทยาของเด็ก ทั้งในด้านพัฒนาการ ความสนใจ สติปัญญา และความต้องการเป็นสำคัญ การใช้สำนวนภาษาถูกต้อง ชัดเจน มีเนื้อหาสนุกสนานชวนติดตาม มีขนาดรูปเล่ม ภาพประกอบ ตัวอักษรเหมาะสม มีความสวยงาม ชัดเจนและน่าสนใจ ฉะนั้นการเขียนเรื่องสำหรับเด็กจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ในการเขียน และเทคนิควิธีการเขียนให้เข้าใจถ่องแท้ จึงจะเขียนได้ดีตามความต้องการ

4.6 การหาประสิทธิภาพของหนังสือนิทาน E1/E2

การหาประสิทธิภาพ

บุญชม ศรีสะอาด (2546: 153-155) อธิบายถึงการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของสื่อ วิธีสอนหรือนวัตกรรม ไว้ว่า เมื่อครูทำการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน หรือวิธีสอน หรือนวัตกรรม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการทดลองใช้และหาประสิทธิภาพของสิ่งที่พัฒนา เพื่อที่จะมั่นใจในการที่จะนำไปใช้ต่อไป การหาประสิทธิภาพนิยมใช้เกณฑ์ 80/80 ซึ่งมีวิธีการ 2 แนวทางดังนี้

แนวทางที่ 1 พิจารณาจากผู้เรียนจำนวนมาก (ร้อยละ 80) สามารถบรรลุผลในระดับสูง (ร้อยละ 80)

กรณีนี้เป็นนวัตกรรมสั้น ๆ ใช้เวลาน้อย เนื้อหาที่สอนมีเรื่องเดียว เช่น ชุดการสอน 1 บท ใช้สอน 1 ชั่วโมง เป็นต้น เกณฑ์ 80/80 หมายถึง 80% ของผู้เรียนที่ทำได้ไม่ต่ำกว่า 80% ของคะแนนเต็ม

แนวทางที่ 2 พิจารณาจากผลระหว่างดำเนินการและผลเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง (เช่น ร้อยละ 80)

กรณีใช้การสอนหลายครั้ง มีเนื้อหาสาระมาก (เช่น 3 บทขึ้นไป) มีการวัดผลระหว่างเรียน (Formative) หลายครั้งเกณฑ์ 80/80 มีความหมายดังนี้

80 ตัวแรก เป็นประสิทธิภาพของกระบวนการ (E₁)

80 ตัวหลัง เป็นประสิทธิภาพของผลโดยรวม (E₂)

การหาประสิทธิภาพใช้สูตรดังนี้

$$E_1 = \frac{\sum X}{A} \times 100$$

E₁ แทน ประสิทธิภาพของกระบวนการ

$\sum X$ แทน คะแนนของแบบฝึกหัดหรือของแบบทดสอบย่อยทุกชุดรวมกัน

A แทน คะแนนเต็มของแบบฝึกหัดทุกชุดรวมกัน

N แทน จำนวนนักเรียนทั้งหมด

$$E_2 = \frac{\sum Y}{B} \times 100$$

E₂ แทน ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

$\sum Y$ แทน คะแนนรวมของแบบทดสอบหลังเรียน

B	แทน คะแนนเต็มของแบบทดสอบหลังเรียน
N	แทน จำนวนนักเรียนทั้งหมด

ประสิทธิภาพจึงเป็นร้อยละของค่าเฉลี่ย เมื่อเทียบกับคะแนนเต็มซึ่งต้องมีค่าสูง จึงจะชี้ถึงประสิทธิภาพได้ กรณีนี้ใช้ร้อยละ 80

80 ตัวแรก ซึ่งเป็นประสิทธิภาพของกระบวนการ เกิดจากการนำคะแนนที่สอบได้ระหว่างดำเนินการ (นั่นคือระหว่างเรียนหรือระหว่างการทดลอง) มาหาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบเป็นร้อยละ ซึ่งต้องได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80

80 ตัวหลัง ซึ่งเป็นประสิทธิภาพของผลโดยรวม เกิดจากการนำคะแนนจากการวัดโดยรวม เมื่อสิ้นสุดการสอนหรือสิ้นสุดการทดลอง มาหาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบเป็นร้อยละ ซึ่งต้องได้ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 80

เหตุผลการกำหนดเกณฑ์ 80/80 ในกรณีนี้ก็ คือ การที่สิ่งซึ่งครูผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีผลการเรียน ทั้งระหว่างเรียนและหลังเรียน โดยเฉลี่ยร้อยละ 80 ของคะแนนเต็มย่อมชี้ถึงการมีประสิทธิภาพสูง

ความคิดเห็นการกำหนดเกณฑ์ บุญชม ศรีสะอาด (2546: 156) ได้กล่าวเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพดังต่อไปนี้

1) การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ สามารถกำหนดได้หลากหลายขึ้นกับครูผู้ศึกษาค้นคว้าจะกำหนด ถ้าต้องการประสิทธิภาพสูง ก็กำหนดค่าไว้สูง เช่น 90/90 แต่การกำหนดเกณฑ์ไว้สูงอาจพบปัญหาว่าไม่สามารถบรรลุเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้ การที่จะทำให้ผู้เรียนส่วนมากทำคะแนนได้จนเต็ม มีค่าเฉลี่ยจนเต็ม คือ ร้อยละ 90 ขึ้นไปไม่ใช่เรื่องง่าย ดังนั้น จึงไม่ค่อยพบว่ามี การตั้งเกณฑ์ 90/90 ในงานวิจัยบางเรื่อง ตั้งเกณฑ์ไว้ต่ำกว่า 80 ทั้งด้านกระบวนการและผลโดยรวม เช่น ตั้งเกณฑ์ 70/70 ทั้งนี้เนื่องจากเห็นว่าเรื่องนั้นโดยธรรมชาติแล้วเป็นเรื่องที่ยาก เช่น วิชาเรขาคณิต เป็นต้น การตั้งเกณฑ์ไว้สูงจะพบว่าไม่อาจบรรลุผลได้ อย่างไรก็ตามไม่ควรตั้งเกณฑ์ไว้ต่ำเกินไป เช่น ต่ำกว่า 70/70 ทั้งนี้เพราะถ้าสิ่งที่ครูพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพจริงแล้วจะต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลระดับสูงเป็นส่วนใหญ่ได้ การตั้งเกณฑ์ 50/50 หรือ 60/60 แสดงถึงว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนได้โดยเฉลี่ยครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็มหรือมากกว่าครึ่งหนึ่งเล็กน้อย (60 %) ซึ่งไม่น่าจะเพียงพอ ควรพัฒนาได้มากกว่านั้น

2) การเขียนเกณฑ์ 80/80 ไม่ได้หมายถึงอัตราส่วน หรือสัดส่วนระหว่าง 2 ส่วนนี้ โดยทั่วไปไม่ได้แปลความหมายโดยนำมาเปรียบเทียบกัน ดังนั้นครูผู้วิจัยอาจไม่เขียนในรูป 80/80 แต่เขียนในรูปอื่น เช่น 80,80 หรือแม้กระทั่งเขียนว่าใช้เกณฑ์ 80 % ทั้งกระบวนการและผลโดยรวมก็ได้ การเขียน 80/80 เป็นเพียงการแยกส่วนของประสิทธิภาพของกระบวนการซึ่งเป็นเลข 80 ตัวหน้า กับประสิทธิภาพของผลโดยรวม ซึ่งเป็นเลข 80 ตัวหลัง

3) ครูผู้วิจัยอาจตั้งเกณฑ์ 2 ส่วนไม่เท่ากันก็ได้ เช่น ตั้งเกณฑ์เป็น 70/80 ซึ่งหมายถึงประสิทธิภาพของกระบวนการใช้ 70 % ส่วนประสิทธิภาพของผลโดยรวมใช้ 80 % ซึ่งไม่นิยมกำหนดในลักษณะดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามไม่จำเป็นที่จะทำอะไรให้สอดคล้องกับความนิยมข้อสำคัญ คือ เหตุผลเบื้องหลังของการตั้งเกณฑ์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าการตั้งเกณฑ์แบบนั้น มีความเหมาะสมมีเหตุผลที่ดีกว่า

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการหาประสิทธิภาพของหนังสือนิทาน E1/E2 สรุปได้ว่าในการพัฒนาหนังสือนิทานประกอบภาพต้องนำหนังสือนิทานที่ผลิตไปทดลองหาประสิทธิภาพของหนังสือนิทานก่อน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามเกณฑ์ที่ตั้งผู้วิจัยไว้ คือ 80/80 ตามระเบียบวิธีวิจัยของ บุญชม ศรีสะอาด (2546: 156)

4.7 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เศรษฐกิจพอเพียงคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติแก่ประชาชน โดยยึดหลัก “ทางสายกลาง” ท่ามกลางมรสุมเศรษฐกิจที่ต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบัน เศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายสรุปได้ 5 ประการ ดังนี้ (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2551: 2)

1. ความพอเพียง คือ รู้จักพอประมาณ พออยู่ พอมี พอกิน พอใช้ ประหยัด และไม่เบียดเบียนผู้อื่น
2. ความมีเหตุผล คือ ตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความพอเพียงต้องใช้เหตุผล และพิจารณาด้วยความรอบคอบ
3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ เตรียมใจให้พร้อมรับผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
4. การมีความรู้ คือ นำความรู้มาใช้ในการวางแผนและดำเนินชีวิต
5. การมีคุณธรรม คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต สามัคคี และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ความหมายแห่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่าง ๆ และได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำเผยแพร่ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2542 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป คือ “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้แนะการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันในยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนทั้งชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

การเรียนรู้ร่วมกันแบบมีเข็มมุ่งสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง

ความหมายเศรษฐกิจพอเพียง การขยายความนำสู่การปฏิบัติ ของ เสรี พงศ์พิศ (2556 : 1)

เศรษฐกิจพอเพียง การขยายความนำสู่การปฏิบัติ			
ปรัชญา	กรอบ	เกณฑ์	ตัวชี้วัด
พอประมาณ	มีคุณธรรมถูกต้อง ดีงาม	แบ่งปัน ไม่เอาเปรียบคนอื่น ไม่เอาเปรียบธรรมชาติ คุณธรรมนำชีวิต นำธุรกิจการงาน ไม่เอาเงินนำหน้า ปัญญา ตามหลัง	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่โกงกิน โกงกินงบประมาณ โกงเวลา โกงทรัพย์สิน ของคนอื่น ของสำนักงาน องค์การของส่วนรวม - ไม่ใช่สารเคมี เผลอขาย สร้างมลพิษ ตัดไม้ทำลายป่า ทำให้แหล่งน้ำและ สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ - มีธรรมาภิบาลบริษัท (corporate governance) ไม่เอาเปรียบบริษัทอื่น กลุ่มอื่น ไม่หากำไรสูงสุด - ปฏิบัติธรรม ร่วมกิจกรรมทางสังคม ทำบุญบ้างหรือไม่ เอาเปรียบผู้อื่น เพื่อนร่วมงานหรือไม่ - แบ่งปันรายได้ของตนเองขององค์กร ของบริษัทให้คนอื่นให้สังคมบ้าง หรือไม่

เศรษฐกิจพอเพียง การขยายความนำสู่การปฏิบัติ			
ปรัชญา	กรอบ	เกณฑ์	ตัวชี้วัด
			<ul style="list-style-type: none"> - พ่อแม่เป็นตัวอย่างทางคุณธรรมให้ลูกหรือไม่ สอนลูกเรื่องคุณธรรมหรือไม่ หรือเลี้ยงลูกด้วยเงิน ด้วยทีวี ด้วยวัตถุ - ครูบาอาจารย์เป็นตัวอย่างที่ดีให้ศิษย์หรือไม่ หรือสอนแต่ไม่ทำ - หัวหน้าเป็นผู้นำที่ดีเป็นธรรมกับลูกน้อง เป็นตัวอย่างที่ดีให้ลูกน้องหรือไม่ - กฎระเบียบ ระบบรางวัลลงโทษเป็นธรรมหรือไม่ หรือเลือกปฏิบัติ - เคารพกฎระเบียบของสังคมหรือไม่ - กฎจราจร การเสียภาษี และกฎหมายต่าง ๆ รวมทั้งระเบียบปฏิบัติข้อตกลงต่าง ๆ
	รู้จักตัวเอง รู้รากเหง้า ภูมิใจ เชื้อมัน	รู้คุณค่าที่มาจากตนเอง เอกลักษณ์ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ภูมิใจในกำเนิด ถิ่นฐานบ้านเกิด รากเหง้าเผ่าพันธุ์ บรรพบุรุษ ภูมิใจในของ กิน ของใช้พื้นบ้าน กิน อยู่แบบไทย ๆ วิถีไทย เข้าถึงคุณค่า มากกว่ายึดติดรูปแบบ	<ul style="list-style-type: none"> - เคยกราบพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย อย่างน้อยปีละครั้ง ปีใหม่ สงกรานต์ หรือวันเกิดท่านหรือไม่ - อายุใหม่ที่จะบอกว่าพ่อแม่เป็นใคร คนบ้านไหน จังหวัดไหน ภูมิใจในบุพการีและถิ่นฐานบ้านเกิดหรือไม่ - รู้จักประวัติความเป็นมาของบ้านเกิดของบรรพบุรุษของตนหรือไม่ - รับประทานพืชผักอาหารพื้นบ้านแบบรู้คุณค่า ใช้ข้าวของเครื่องใช้พื้นบ้าน แบบไทยๆ บ้างหรือไม่ - สนใจเรียนรู้ ศึกษาคุณค่าความหมายของภูมิปัญญาไทยบ้างหรือไม่ - พ่อแม่เคยสอนลูกให้เข้าใจเรื่องเหล่านี้หรือไม่ ทำตัวเป็นแบบอย่างให้ลูกหรือไม่ - โรงเรียน สถาบันการศึกษาสอนเรื่องเหล่านี้ให้นักเรียนนักศึกษาหรือไม่อย่างไร เพียงใด

เศรษฐกิจพอเพียง การขยายความนำสู่การปฏิบัติ			
ปรัชญา	กรอบ	เกณฑ์	ตัวชี้วัด
			<ul style="list-style-type: none"> - สถาบันการศึกษาตระหนักในเรื่องเหล่านี้ คลุกคลี ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับสังคม มีปฏิสัมพันธ์และช่วยเหลือชุมชนและท้องถิ่นหรือไม่ (หรือคิดแต่ไปอินเทอร์เน็ต แต่ไม่รู้เรื่องหรือสนใจชุมชน-ท้องถิ่น)
มีเหตุผล	มีหลักวิชา	<p>กินอยู่อย่างมีข้อมูล อย่างมีคุณภาพ ตัดสินใจด้วยข้อมูล ความรู้ “รู้เขา รู้เรา” รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ไม่ ตามๆ กัน รู้ตัวเอง รู้ท้องถิ่น รู้ศักยภาพ รู้ “ทุนชุมชน” รู้ปัญหา รู้โลกาภิวัตน์ แสวงหาความรู้ ศึกษา ในระดับสูงขึ้นตาม ศักยภาพของตนเอง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สนใจหาข้อมูลของกิน ของใช้ที่ซื้อจากตลาดหรือไม่ คุณค่าอาหาร สารเคมีตกค้าง องค์กรประกอบต่างๆ - สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง สนใจอ่านหนังสือหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารให้ทันโลกหรือไม่ - ชอบดูแต่ละครทีวี เกมโชว์ รายการบันเทิง ไม่สนใจรายการที่มีสาระและความรู้ หรือไม่ - มีข้อมูลความรู้เรื่องทุนของท้องถิ่นหรือไม่ หรือชอบแต่เลียนแบบคนอื่น เห็นเขาทำอะไรเราก็ทำตาม เขา เข้าใจหรือไม่ว่า ทุนทรัพยากรมีอะไรบ้าง ทุนทางปัญญา และทุนทางสังคมหมายถึงอะไร มีอะไรบ้าง - สนใจหาความรู้และลงมือทำกินทำใช้เองบ้าง โดยไม่ต้องซื้อหมดทุกอย่างหรือไม่ เช่น ทำน้ำยาล้างจานเอง ปลุกพริก มะเขือ ผักสวนครัวทดแทนการซื้อจากตลาดบ้าง ถ้ามีที่ดินหรือที่ว่าง - พยายามชวนช่วยหาความรู้ การฝึกอบรม การเรียนต่อตามศักยภาพหรือไม่ หรือคิดว่าพอแล้วทุกอย่าง

เศรษฐกิจพอเพียง การขยายความนำสู่การปฏิบัติ			
ปรัชญา	กรอบ	เกณฑ์	ตัวชี้วัด
			<ul style="list-style-type: none"> - ไปร่วมการประชุม หรือการอบรม สัมมนาบ้างหรือไม่เมื่อมีโอกาส
	เป็นมืออาชีพ	<p>คุณภาพ มั่นคง ยั่งยืน (quality, consistency, sustainability)</p> <p>“อิทธิบาทสี่”</p> <p>(ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) ใจรัก รู้จริง รู้รอบ รู้ลึก ทำดีมีคุณภาพ ด้วยความสม่ำเสมอ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ทำงานด้วยความรู้ความสามารถแบบ คนรู้จริงหรือไม่ มีความพยายาม เรียนรู้ พัฒนาตนเองหรือไม่ ไม่ว่าจะ อาชีพอะไร เกษตรกรก็ต้องรู้จริงใน สถานะเกษตรกร อาชีพอะไรก็ต้องรู้จริงในอาชีพของตนเอง - มีความสม่ำเสมอ หรือว่าดีชั่วดี เดียวร้าย ฝึเข้าฝึออก ทำงานตาม อารมณ์ อยากทำก็ทำ หรือไม่ - ไม่ทำอะไรแบบชั่วคราว แต่ทำด้วยความมั่นคง ให้เกิดความยั่งยืนหรือไม่ เช่น พอมีงบก็ทำ ไม่มีก็เลิก มีคนมา ส่งเสริมก็ทำ ไม่มีคนส่งเสริมก็ไม่ทำ - ทำด้วยหลักการที่ดี มีข้อมูล ความรู้ และมี “ปัญญา” อันเป็นรากฐานของ การมีชีวิตและการทำงานที่ดี
มีภูมิคุ้มกันที่ดี	ระบบชีวิตที่ดี	<p>ครอบครัวอบอุ่น</p> <p>มีความมั่นคงในชีวิต</p> <p>ลูกได้รับการเลี้ยงดูที่ดี</p> <p>ลูกมีการศึกษาที่ดี</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดการชีวิตที่ดีหรือไม่ รู้จักจัด เวลาพักผ่อนแบบพอเพียง มีเวลาให้ ครอบครัว มีเวลาไปสังสรรค์พบปะ เพื่อนฝูง มีเวลาไปทำบุญ - มีการจัดการเรื่องเศรษฐกิจในครอบครัว ดีพอหรือไม่ มีระบบการใช้จ่าย มีความมั่นคงหรือมีหนี้สินเต็มไปหมด ไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ระบบ การจัดการการใช้จ่ายไม่ดี - มีการดูแลการเรียนของลูกทั้งที่ใน ระบบ ในโรงเรียน นอกโรงเรียน เพื่อ เพิ่มพูนความรู้ความสามารถของลูก เพียงใด โดยไม่บังคับหรือสร้างความ กดดันให้ลูกจนเกินไป

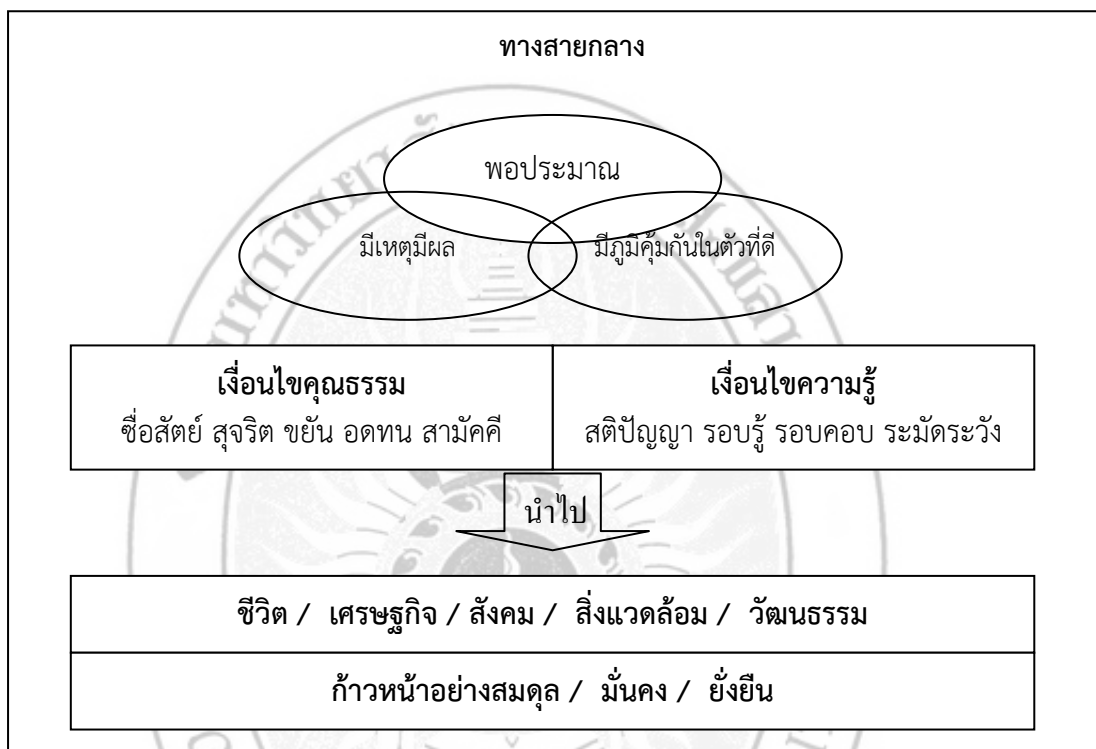
เศรษฐกิจพอเพียง การขยายความนำสู่การปฏิบัติ			
ปรัชญา	กรอบ	เกณฑ์	ตัวชี้วัด
			<ul style="list-style-type: none"> - มีการวางแผนอนาคตให้ลูกหรือไม่ เช่น ออมให้ลูกตั้งแต่เกิด เพื่อเป็นทุนการศึกษา หรือการปลูกต้นไม้ให้ลูกจำนวนหนึ่งเพื่อให้เป็นทุนสร้างบ้านเมื่อแต่งงาน จะได้ไม่ไปตัดไม้ในป่า (กรณีตัวอย่างบ้านนาอีสาน)
	ระบบเศรษฐกิจ สังคม ชุมชนท้องถิ่นที่ดี	<p>ชุมชนเข้มแข็ง</p> <p>มีระบบเศรษฐกิจชุมชน</p> <p>สวัสดิการชุมชน</p> <p>เครือข่ายชุมชน</p> <p>เครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน</p> <p>วิสาหกิจชุมชน</p> <p>เกษตรผสมผสาน</p> <p>สหกรณ์</p> <p>SMEs</p> <p>เน้นการผลิตเพื่อบริโภคในท้องถิ่น</p> <p>ก่อนพึ่งตลาดภายนอกหรือส่งออก</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีระบบการเรียนรู้ร่วมกันด้วยการทำแผนแม่บทชุมชนหรือไม่ และทำตามหลักของ “ประชาพิชัย” ซึ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ ไม่ใช่เน้นการได้แผน ซึ่งอาจไม่ได้ผล - ชุมชนมีระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นหรือไม่ หรือมีแต่โครงการมีคลังเศรษฐกิจชุมชน (ทำมากกว่าสิบอย่าง) ที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อจากภายนอกลงได้ - ถ้าเป็นเกษตรกร มีการทำเกษตรผสมผสานหรือไม่ มีการติดตามผลและประเมินผลได้หรือไม่ ว่าสามารถลดค่าใช้จ่ายได้ไม่น้อยกว่า “หนึ่งในสี่” หรือปลูกแต่พืชเดียว - มีการจัดการเรื่องวิสาหกิจชุมชนที่ดีหรือไม่ หรือว่ามีแต่ “ธุรกิจชุมชน” ซึ่งมีคนไม่กี่คนที่ได้ประโยชน์ คนส่วนใหญ่เป็นเพียงผู้ผลิตเท่านั้น (วิสาหกิจชุมชนต้องมีปัจจัย ๗ ประการ ถ้าไม่มีก็ไม่ใช่วิสาหกิจชุมชน) - มีการลงทุนวิสาหกิจชุมชนหรือโครงการของส่วนรวมแบบเกินตัวและแบบเสี่ยงเกินไปหรือไม่ - มีการประกอบการขนาดกลางขนาดย่อม (SMEs) หรือไม่ มีประสิทธิภาพและยังประโยชน์ให้ชุมชนเพียงใด - ชุมชนมีระบบสวัสดิการที่พึ่งตนเองได้มากน้อยเพียงใด มีการออม มี

4.8 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระราชทานแก่ประชาชนชาวไทยทุกเพศ ทุกวัย และทุกฐานะ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติและพัฒนาตนเองให้รู้จักคิด ทำเป็นอย่างมีเหตุผล เพื่อการสร้างสังคมฐานเศรษฐกิจและการเรียนรู้

ที่พร้อมรับต่อความเสี่ยง บนพื้นฐานของความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง และมีคุณธรรม ไม่เบียดเบียนกันมีการแบ่งปันช่วยเหลือกัน ซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือสามัคคีปรองดองของคนในชาติ

หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

ภาพ 2 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: สศช. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550:22)

หลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ประกอบด้วยหลักการสำคัญ

จिरายู อิศรางกูร ณ อยุธยา (2549: 27-28) แปลงนิยามออกมาเป็นสัญลักษณ์ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจ จดจำและนำไปปฏิบัติ โดยมีความหมายว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นเรื่องของทางสายกลาง ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไข 2 ข้อ คือ

1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้ เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

2) เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย ความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต และมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต และมี 3 คุณลักษณะที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันไป คือ

2.1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2.2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผล ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

2.3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้จะนำชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ไปสู่การพัฒนาที่ สมดุล มั่นคง และยั่งยืน

สุเมธ ตันติเวชกุล (2550: 56) ได้อธิบายถึง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ จึงประกอบหลักการหลักวิชา และหลักธรรมหลายประการ อาทิ

1) เป็นปรัชญาแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ

2) เป็นปรัชญาในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง

3) จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้อย่างดี

4) ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

5) จะต้องอาศัยความรู้รอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน

6) จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ

นักทฤษฎี และนักธุรกิจทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ

อำพล เสนาณรงค์ (2550: ก) ได้กล่าวถึง เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาหรือแนวปฏิบัติ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปรารถนาจะให้รากแก้วในสังคมได้ยึดเป็นแนวดำรงชีวิต เพื่อความอยู่ดีกินดี ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงมีด้วยกัน 7 ข้อ คือ พึ่งพาตนเอง พอประมาณ เติบสายกลาง มีภูมิคุ้มกัน มีเหตุผล เป็นคนดี และรู้จักสามัคคี โดยหลักสำคัญทั้ง 7 ข้อนี้ คนทุกกลุ่มทุกอาชีพสามารถน้อมนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ หลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ คือ

1) ความพอประมาณ หมายถึง หลักของความพอประมาณหรือความพอดี 5 ประการ ได้แก่ ความพอดีด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยีและด้านเศรษฐกิจ

2) ความมีเหตุผล หมายถึง หลักของความมีเหตุผล 5 ประการ ได้แก่ ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ ไม่หยุดนิ่งที่จะแก้ปัญหาและปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี

3) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง ภูมิคุ้มกัน 2 ประการ ได้แก่ ภูมิปัญญา และภูมิธรรม ความพอประมาณ ประกอบด้วยหลักของความพอประมาณหรือพอดี 5 ประการ (ที่มา : สศช.)

3.1) พอดีด้านจิตใจ เข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประนีประนอมนึกถึงประโยชน์ส่วนรวม

3.2) พอดีด้านสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูล รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน

3.3) พอดีด้านทรัพยากร รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเกิดความยั่งยืนสูงสุด

3.4) พอดีด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและสอดคล้องต่อความต้องการ เป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

3.5) พอดีด้านเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอควรพออยู่ พอกินสมควรตามอัตภาพและฐานะของตน

หลักของความมีเหตุผล 5 ประการ

1) ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพ
2) ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพ

3) ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันในทางการค้าขาย ประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง

4) ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก

5) ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลด เลิก สิ่งยั่วกิเลสให้หมดสิ้นไป ไม่ก่อความชั่วให้ เป็นเครื่องทำลายตัวเอง ทำลายผู้อื่น พยายามเพิ่มพูนรักษาความดีที่มีอยู่ให้่องงามสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ภูมิคุ้มกัน 2 ประการ

1) ภูมิปัญญา : มีความรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง

2) ภูมิธรรม : ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน และแบ่งปัน

สรุปรูปแบบการศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยสรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ คือ การยึดหลักทางสายกลางและความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนการใช้ความรู้ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจและการกระทำ

4.9 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดหลัก

เป็นปรัชญาที่ชี้แนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบและคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ

เป้าหมาย มุ่งให้เกิดความมั่งคั่งให้เกิดความสมดุลพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม จากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี หลักการ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

เงื่อนไขพื้นฐาน จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และดำเนินการทุกขั้นตอน การเสริมสร้างจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ

นิยามของความพอเพียง

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิต และบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และความเสียหายจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล เงื่อนไขเพื่อให้เกิดความพอเพียง การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้พอเพียงต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมทั้งพื้นฐาน

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม เช่น มีความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

สรุป ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเทียนเล่มหนึ่ง ที่พระองค์ได้ทรงมอบให้แก่ประชาชน เพื่อเป็นเครื่องชี้ทางสว่างในการดำเนินชีวิตท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิจัยในเรื่องของการอ่านคิดวิเคราะห์ โดยใช้หนังสือนิทานประกอบภาพตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นส่วนประกอบของการวิจัยนักเรียนในด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ ซึ่งได้ใช้ในส่วนของการเนื้อหาความพอประมาณ เกี่ยวข้องกับนิทานเรื่องช้างตื้อ ความมีเหตุผล นิทานเรื่องเจ้าคางคก การมีภูมิคุ้มกัน นิทานเรื่องลูกหมู 3 ตัว การมีความรู้ นิทานเรื่องคำสอนพ่อแม่ และการมีคุณธรรม

นิทานเรื่องสองเกลอผจญภัย โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาสอดแทรกในเนื้อหาของนิทานเพื่อนำเสนอให้ผู้เรียนได้มีความคิดและนำไปปฏิบัติตามได้

5. การพัฒนาความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์โดยใช้หนังสือนิทานประกอบภาพตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

การสอนอ่านคิดวิเคราะห์ สามารถจำแนกเป็น 3 ลักษณะดังนี้

1) การวิเคราะห์ส่วนประกอบ เป็นความสามารถในการหาส่วนประกอบที่สำคัญของเรื่องราวต่าง ๆ ว่า มีสาระสำคัญอะไร มีปัจจัยอะไรบ้าง มีเหตุผลอย่างไร เช่น การวิเคราะห์ข่าว บทความเรื่องสั้น สารคดี ตัวอย่างคำถามการวิเคราะห์ส่วนประกอบ เช่น อะไรเป็นสาเหตุสำคัญของความยากจน อะไรเป็นสาเหตุหลักของการเกิดอุบัติเหตุ องค์ประกอบของเรื่องสั้นมีอะไรบ้าง สาระสำคัญของบทความเรื่องนี้คืออะไร การวิเคราะห์ส่วนประกอบไม่ใช่เรื่องที่ยาก นักเรียนระดับปฐมวัยก็สามารถวิเคราะห์ส่วนประกอบได้

2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นความสามารถในการค้นหาความสัมพันธ์ของส่วนสำคัญต่างๆ โดยระบุความสัมพันธ์ระหว่างความคิด ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลหรือความแตกต่างระหว่างข้อโต้แย้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง ตัวอย่าง คำถามวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เช่น ครอบครัวมีปัญหาส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างไร พี่และสัตว์มีความสัมพันธ์กันอย่างไร สรุปว่า เมื่อมีเหตุย่อมมีผล ผลย่อมเกิดจากเหตุ เหตุกับผลหรือผลกับเหตุย่อมมีความสัมพันธ์กัน เป็นทฤษฎีที่นักเรียนสามารถรับรู้และเข้าใจได้

3) การวิเคราะห์หลักการ ความสามารถในการหาความสัมพันธ์ส่วนสำคัญในเรื่องนั้น ๆ ว่าสัมพันธ์กันอยู่โดยอาศัยหลักการใด เช่น การให้ผู้เรียนค้นหาหลักการของเรื่อง การระบุจุดประสงค์ของผู้เรียน ประเด็นสำคัญของเรื่อง เทคนิคที่ใช้ในการจูงใจผู้อ่าน และรูปแบบของภาษาที่ใช้ ตัวอย่างคำถามการวิเคราะห์หลักการ เช่น หลักการสำคัญของการอ่านคืออะไร หลักการสำคัญของการเขียนคืออะไร หลักการสำคัญของการพูดคืออะไร หลักการสำคัญของการฟังคืออะไร ความมุ่งหมายของการเรียนคืออะไร แก่นของเรื่องสั้นเรื่องนี้คืออะไร

การจัดกิจกรรมการคิดวิเคราะห์แก่นักเรียน ควรเน้นการตั้งคำถามให้นักเรียนวิเคราะห์มากกว่าการจำ แม้นักเรียนอาจจะไม่รู้ว่ ความหมายของการวิเคราะห์ส่วนประกอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์หลักการคืออะไร แต่ถ้านักเรียนมีทักษะในการวิเคราะห์ตั้งแต่ระดับปฐมวัยย่อมส่งผลดีต่อการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับที่สูงขึ้น วีระ สุตสังข์ (2550: 30-31)

6. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข (กลุ่มส่งเสริมการเรียนการสอนและประเมินผล สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2548: 2) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ไว้ 8 ประการได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ

6.1 ความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง

ความหมายของคุณลักษณะจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับคุณลักษณะ พบว่า มีการกล่าวถึงคำว่าคุณลักษณะในหลายแนวทาง ดังต่อไปนี้ คือ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ได้ให้ความหมายของคุณลักษณะว่า หมายถึง เครื่องหมายหรือสิ่งที่ชี้ให้เห็นความดีหรือลักษณะประจำตัวชัดเจน

อุมาพร บุญญาวิโรจน์ (2538: 12) อธิบายคุณลักษณะว่าตรงกับภาษาอังกฤษว่า Characteristics มีความหมายตามประมวลศัพท์บัญญัติของกรมวิชาการว่า หมายถึง “ลักษณะ” ทางศักยภาพความรู้ หรือทักษะสำคัญซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ดีเด่นของบุคคล

พรพรรณ สุทธานนท์ (2538: 23) อธิบายคุณลักษณะ หมายถึง แบบอย่างพฤติกรรมหรือสิ่งที่ปรากฏให้เห็นและชี้หรือแสดงถึงความดี หรือลักษณะประจำของบุคคล

มิ่ง ศรีเจริญ (2539: 25) อธิบายคุณลักษณะว่า หมายถึง สิ่งที่ชี้ให้เห็นความดีหรือลักษณะ ประจำตัวของบุคคล กล่าวคือ เป็นพฤติกรรม ลักษณะท่าที อุปนิสัย คุณสมบัติ ความสามารถ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ

กวี วงศ์พุด (2539: 17) ให้ความหมายคุณลักษณะว่า เป็นการแสดงการกระทำตามคุณสมบัติของตนเองออกมาให้เห็น

อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวพอดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขผู้ที่อยู่อย่างพอเพียง คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ มีการวางแผน ป้องกันความเสี่ยงและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551: 27)

“ความพอเพียงนี้ อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง” พระราชดำรัส 4 ธันวาคม พ.ศ 2541 โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง (2551: 1)

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า คุณลักษณะ หมายถึง สิ่งที่ชี้ให้เห็นความดีหรือพฤติกรรมที่ปรากฏให้เห็น หรือลักษณะประจำของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการแสดงออกที่สามารถสังเกตและเห็นได้ ดังนั้น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง จึงหมายถึง ความต้องการที่จะให้เกิดพฤติกรรมหรือลักษณะประจำที่ดีของเด็กในสังคมไทยในด้านการดำเนินชีวิต

6.2 ความสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กล่าวไว้ในมาตราที่ 23 24 และ 26 เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสรุปได้ว่า ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม การจัดการกระบวนการเรียนรู้ต้องบูรณาการความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับตนเอง ทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมภูมิปัญญาไทย ทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข โดยต้องผสมผสานสาระความรู้เหล่านั้นให้ได้

สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา และให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรม การเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมในแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรอิงมาตรฐานซึ่งกำหนดสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ซึ่งจะประกอบด้วยความรู้ ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ เมื่อผู้เรียนได้รับการพัฒนาไปแล้วยังนอกจากจะมีความรู้ความสามารถ ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรมที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดแล้ว จะนำไปสู่การมีสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ อีกด้วย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่หลักสูตรกำหนดนั้นต้องได้รับการปลูกฝังและพัฒนา ผ่านการจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในลักษณะต่าง ๆ จนตกผลึกเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในตัวผู้เรียน การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต้องใช้ข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรม ซึ่งใช้เวลาในการเก็บข้อมูลพฤติกรรมเพื่อนำมาประเมินและตัดสิน (สำนักนายกรัฐมนตรื, 2545: 13-15)

สรุปความสำคัญคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความพอเพียงเป็นการปลูกฝังและพัฒนา ผ่านการจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในลักษณะต่าง ๆ จนตกผลึกเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในตัว

6.3 ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ขององค์ประกอบของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง

แนวทางการพัฒนาการวัดผลและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 28 - 31)

ตัวชี้วัด 5.1 ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม 5.2 มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
1. ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม	1. ใช้ทรัพย์สินของตนเอง เช่น เงิน สิ่งของ เครื่องใช้ ฯลฯ อย่างประหยัด คู้มค่า และเก็บรักษาดูแลอย่างดี รวมทั้งการใช้เวลาอย่างเหมาะสม 2. ใช้ทรัพยากรของส่วนรวมอย่างประหยัด คู้มค่า และเก็บรักษาดูแลอย่างดี 3. ปฏิบัติตนและตัดสินใจด้วยความรอบคอบ มีเหตุผล 4. ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและไม่ทำให้อื่นเดือดร้อน พร้อมให้อภัยเมื่อผู้อื่นกระทำผิดพลาด
2. มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข	1. วางแผนการเรียนรู้ การทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวันบนพื้นฐานของความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร 2. รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

6.4 การวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์

แนวทางการพัฒนาการวัดผลและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 109 - 111)

6.4.1 การดำเนินการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา การดำเนินการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาจะบรรลุผลได้นั้นจะต้องอาศัยการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ดำเนินการพัฒนาทั้งในและนอกห้องเรียนโดยมอบหมายภารกิจในการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในห้องเรียน ให้ครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้รับผิดชอบ โดยสอดแทรกการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในช่วงของการเรียนการสอน/กิจกรรมโครงการ หรือในโอกาสอื่น ๆ ซึ่งมีแนวทางการดำเนินการหลายรูปแบบ สถานศึกษาสามารถเลือกนำไปใช้ได้ตามความเหมาะสม ดังต่อไปนี้

รูปแบบที่ 1 เป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาที่มีความพร้อมในด้านทรัพยากรต่าง ๆ ค่อนข้างสูงถึงสูงมาก และเหมาะสมสำหรับสถานศึกษาที่ต้องการเน้นด้านการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์สู่ความเป็นเลิศ การประเมินรูปแบบนี้ดำเนินการดังนี้

1) คณะกรรมการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา ทำความเข้าใจกับคณะครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้/รายวิชา ครูที่ปรึกษา ครูผู้ดูแลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ร่วมกันพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนทุกคุณลักษณะ และร่วมกำหนดตัวชี้วัดหรือพฤติกรรมบ่งชี้ หรือพฤติกรรมที่แสดงออกของแต่ละคุณลักษณะตามที่คณะกรรมการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาเพิ่มเติม ให้เหมาะสมกับธรรมชาติของวัยและวุฒิภาวะของนักเรียน

2) กำหนดวิธีการประเมินเกณฑ์และเครื่องมือ คำอธิบายคุณลักษณะที่สถานศึกษาเพิ่มเติม ให้สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินที่หลักสูตรแกนกลางกำหนด

3) กำหนดระดับของพฤติกรรมที่บ่งชี้ว่า พฤติกรรมนักเรียนอยู่ในระดับ “เสี่ยง” กล่าวคือ การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนด้วยวิธีปกติอาจจะไม่สามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุตามเกณฑ์ได้ มีความจำเป็นที่ครูที่ปรึกษา หรือครูผู้สอนร่วมกับคณะกรรมการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาต้องใช้กระบวนการอื่นเข้ามาช่วยในการแก้ปัญหาโดยทำกรณีศึกษา

4) เมื่อสิ้นภาคเรียน/สิ้นปี ครูผู้สอนส่งผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทุกคนที่รับผิดชอบให้คณะกรรมการของสถานศึกษา ซึ่งมีครูวัดผลเป็นเลขานุการ

5) ครูวัดผลดำเนินการประมวลผลตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

6) นำเสนอผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพิจารณาอนุมัติ

รูปแบบที่ 2 เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับโรงเรียนที่มีความพร้อมปานกลาง กล่าวคือ มีจำนวนบุคลากรครูที่ครบชั้นเรียน โดยดำเนินการ ดังนี้

1) คณะกรรมการการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาร่วมกับครูผู้สอน ร่วมกันวิเคราะห์มาตรฐาน/ตัวชี้วัดเนื้อหาในกลุ่มสาระวิชา และพิจารณาเลือกคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ว่า มีข้อใดบ้างที่สอดคล้องกับธรรมชาติวิชาที่ครูแต่ละคนรับผิดชอบ รวมทั้งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วย

2) ครูผู้สอนนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่คัดเลือกไว้ไปบูรณาการกับตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการพัฒนาและประเมินร่วมกัน

3) ครูผู้สอนส่งผลการประเมินให้ครูวัดผลเพื่อสรุปผลการประเมิน และนำเสนอผู้บริหารเพื่อพิจารณาอนุมัติต่อไป

รูปแบบที่ 3 เป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นหรือครบชั้นพอดี โดยดำเนินการ ดังนี้

1) ครูประจำชั้นและหรือครูประจำวิชาซึ่งรับผิดชอบการสอนมากกว่าหนึ่งชั้นหรือหนึ่งกลุ่มสาระ ใช้การบูรณาการทุกกลุ่มสาระและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เข้าด้วยกัน ร่วมกันพัฒนาและประเมิน โดยอาจใช้การสังเกตพฤติกรรมตามสภาพจริง

2) ครูประจำชั้นและหรือครูประจำวิชา ร่วมกันสรุปผลการประเมินและนำเสนอผู้บริหารสถานศึกษาเพื่ออนุมัติต่อไป

6.4.2 แนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนนั้น สถานศึกษาสามารถใช้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดขึ้น รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สถานศึกษาอาจกำหนดขึ้นเพิ่มเติม เพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา สภาพปัญหาความต้องการหรือความจำเป็นของชุมชนมาพัฒนาผู้เรียนตลอดปีการศึกษา ทั้งนี้ ครูผู้สอนสามารถดำเนินการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในชั้นเรียนได้ ดังนี้

1) ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ นำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนด ทั้ง 8 ประการ มาศึกษานิยาม / ตัวชี้วัด /

พฤติกรรมบ่งชี้ เพื่อพิจารณาว่าพฤติกรรมบ่งชี้ที่กำหนดครอบคลุมตัวชี้วัดและนิยามของคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนหรือไม่ ซึ่งผู้สอนอาจเพิ่มเติม หรือปรับได้ตามความ

2) วิเคราะห์พฤติกรรมสำคัญจากพฤติกรรมบ่งชี้ เมื่อทำความเข้าใจกับนิยามตัวชี้วัด และพฤติกรรมบ่งชี้แล้ว ครูผู้สอนควรวิเคราะห์พฤติกรรมสำคัญจากพฤติกรรมบ่งชี้ เพื่อให้เห็นพฤติกรรมที่จะสามารถวัดและประเมินได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3) เลือกรูปแบบของเครื่องมือวัด เครื่องมือวัดและประเมินที่นิยมใช้ในสถานศึกษา เนื่องจากใช้ได้ง่ายและสะดวก ได้แก่ แบบสังเกต (observation) แบบสัมภาษณ์ (interview) แบบตรวจสอบรายการ (check list) แบบมาตราประมาณค่า (rating scale) แบบวัดสถานการณ์ (situation) แบบบันทึกพฤติกรรม (anecdotal records) แบบรายงานพฤติกรรมตนเอง (self report) ในการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ควรใช้เครื่องมือและวิธีการวัดที่หลากหลาย ข้อมูลจึงจะน่าเชื่อถือ ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรเลือกเครื่องมือวัดและประเมินให้เหมาะสมกับพฤติกรรมบ่งชี้/พฤติกรรมสำคัญว่าควรจะใช้เครื่องมือชนิดใด

4) การสร้างและพัฒนาเครื่องมือประเมิน ถ้าต้องการสร้างเครื่องมือที่มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ ครูผู้สอนอาจนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องของพฤติกรรมที่จะประเมินกับตัวชี้วัด และความถูกต้อง ในการใช้ภาษา แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง I.O.C. (Index Objective Concurrent)

5) การออกแบบการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เมื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เครื่องมือที่จะใช้ในการวัดและประเมิน และวิธีการหาคุณภาพของเครื่องมือแล้ว ครูผู้สอนสามารถออกแบบการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในชั้นเรียนได้ ดังนี้ (1) กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ / ตัวชี้วัด / พฤติกรรมบ่งชี้ที่จะประเมิน (2) วิเคราะห์พฤติกรรมสำคัญจากพฤติกรรมบ่งชี้ที่จะประเมิน (3) เลือกใช้วิธีการ เครื่องมือให้เหมาะสมกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จะประเมิน (4) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน (scoring rubrics)

6) การสร้างเครื่องมือประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การสร้างเครื่องมือประเมินคุณลักษณะ ควรคำนึงถึงการเขียนข้อความหรือรายการที่จะวัดว่ามีความชัดเจน และเป็นพฤติกรรม/รายการที่ครอบคลุมตัวชี้วัด โดยให้พิจารณาพฤติกรรมบ่งชี้ที่กำหนดไว้แล้วในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ถ้าเป็นข้อความที่แสดงพฤติกรรมสำคัญและยังไม่สามารถประเมินได้ ครูผู้สอนต้องวิเคราะห์เป็นพฤติกรรมสำคัญย่อย ๆ เช่น

คุณลักษณะการมีวินัย พฤติกรรมบ่งชี้มี 2 ข้อ คือ

ข้อ 6.1.1 ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียนและสังคม

ข้อ 6.1.2 ตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน และรับผิดชอบในการทำงาน

7) การสร้างเกณฑ์การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จะต้องกำหนดเกณฑ์การประเมินให้ชัดเจนเหมาะสม เพราะเกณฑ์การประเมินเป็นแนวทางในการให้คะแนนที่ประกอบด้วยเกณฑ์ด้านต่าง ๆ เพื่อใช้ประเมินค่าผลการประพฤติ ปฏิบัติของผู้เรียน เกณฑ์เหล่านี้ คือสิ่งสำคัญที่ผู้เรียนควรประพฤติจนกลายเป็นลักษณะนิสัยได้ เกณฑ์การประเมินมี 2 ลักษณะ คือ

1) เกณฑ์การประเมินแบบภาพรวม (holistic rubrics) คือ แนวทางการให้คะแนน โดยพิจารณาจากภาพรวมการปฏิบัติ โดยจะมีคำอธิบายลักษณะของการปฏิบัติในแต่ละระดับได้อย่างชัดเจน เช่น มีวินัย

ระดับ 3 ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของครอบครัว และโรงเรียน ปฏิบัติกิจกรรม หรือทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จทันเวลาได้ด้วยตนเอง

ระดับ 2 ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของครอบครัว และโรงเรียนโดยต้องมีการเตือนเป็นบางครั้ง

ระดับ 1 ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของครอบครัว และโรงเรียน โดยต้องมีการเตือนเป็นส่วนใหญ่

2) เกณฑ์การประเมินแบบแยกประเด็น (analytic rubrics) คือแนวทางการให้คะแนน โดยพิจารณาแต่ละส่วนของการปฏิบัติ ซึ่งแต่ละส่วนจะต้องกำหนดคำอธิบายลักษณะของการปฏิบัติในส่วนนั้น ๆ ไว้อย่างชัดเจน

8) การสรุปผลการประเมิน

การวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น มีความละเอียดอ่อน เพราะเป็นเรื่องของการพัฒนาคุณลักษณะที่ต้องการปลูกฝังให้เกิดในตัวผู้เรียน การวัดและประเมินผลจึงต้องคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนเมื่อได้รับการพัฒนาเป็นระยะ หรือเมื่อสิ้นปีการศึกษา ดังนั้น เพื่อให้มีแนวทางการสรุปผลการประเมินที่ชัดเจน เป็นธรรมสำหรับผู้เรียน จึงขอเสนอแนวทางการกำหนดเกณฑ์พิจารณาสรุปผลการประเมินในแต่ละชั้นตอน ดังนี้

1) เกณฑ์พิจารณาสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ข้อที่ 5 อยู่อย่างพอเพียง

2) เกณฑ์พิจารณาสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แต่ละคุณลักษณะของผู้เรียนจากคณะกรรมการ

3) เกณฑ์พิจารณาสรุปผลการประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ รายปี/รายภาค ของผู้เรียนรายบุคคล

4) เกณฑ์พิจารณาสรุปผลการประเมินรวมทุกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แต่ละระดับการศึกษา

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อที่ 5 ด้าน อยู่อย่างพอเพียง นำมาใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการใช้หนังสือนิทานประกอบภาพตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และวัดผลก่อนและหลังการใช้หนังสือนิทานประกอบภาพตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวข้องกับการอ่านคิดวิเคราะห์

รุ่งอรุณ สิงห์สุพรรณ (2549: บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาแผนการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แผนผังความคิด เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่ง ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนในการด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิดและเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอน ให้สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแผนการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แผนผังความคิด ที่มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80 เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการเรียนรู้และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยแผนผังความคิด ผลการศึกษาค้นคว้า เรื่องการอ่านคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แผนผังความคิด ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 83.45/81.19 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ และมีดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6403 ผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนร้อยละ 64.03 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยแผนการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมากที่สุด

ธรรมบุญ มุลาสินน์ (2550: บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบกระบวนการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหนองผ่า ตำบลนาดินดำ อำเภอเมือง จังหวัดเลย กลุ่มตัวอย่างคือ ครูระดับอนุบาล 2 คน ครูระดับประถมศึกษา 2 คน ครูวิชาการโรงเรียน 10 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ครูจัดรูปแบบกระบวนการสอน สื่อการสอน กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่หลากหลาย รวมทั้งสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนได้เรียนรู้วิธีและเทคนิคการอ่านที่หลากหลาย ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนและมีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการอ่านหนังสือ รูปแบบกระบวนการพัฒนาความสามารถในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน การสร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการอ่าน การจัดกิจกรรมและการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การนำสื่อการเรียนรู้มาให้นักเรียนฝึกอ่านด้วยตนเอง และการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนแต่ละคน

มาตุสร บุญลาภ (2550: บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง ผลการใช้ชุดฝึกเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนข้อความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดชนาธิปเฉลิม) จังหวัดสตูล กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มกลุ่ม (Cluster-Random Sampling) จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งมีนักเรียนจำนวน 35 คน โดยใช้ชุดฝึกในการพัฒนาความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนข้อความ ผลการวิจัยปรากฏว่า ชุดการฝึกเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนข้อความจำนวน 10 ชุด ประกอบด้วยข้อคำถามชุดละ 5 รวมจำนวนข้อคำถาม 50 ข้อ แผนการจัดการเรียนรู้และแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนจำนวน 1 ฉบับ ผลสัมฤทธิ์ด้านความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนข้อความของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง หลังการใช้ชุดการฝึกสูงกว่าการใช้ชุดการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วรกุล ฉิมนันท์ (2550: บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง การประเมินทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนข้อความ เพื่อประเมินการผ่านช่วงชั้นที่ 3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2

ปีการศึกษา 2549 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรเขต 1 จำนวน 384 คน จาก 6 โรงเรียน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลมี 3 ชนิด ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 16 ข้อ แบบทดสอบ จำนวน 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 เป็นแบบทดสอบวัดความเข้าใจการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ เป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ และแบบทดสอบอัตนัยจำนวน 5 ข้อ และฉบับที่ 2 เป็นแบบทดสอบภาคปฏิบัติการอ่านออกเสียง ประกอบด้วย ข้อความสำหรับการอ่านออกเสียง 2 ข้อความและคู่มือการใช้แบบทดสอบภาคปฏิบัติการอ่านออกเสียง การดำเนินการสร้างเครื่องมือ ได้ทำการทดลอง 4 ครั้ง ทดลองครั้งที่ 1 เพื่อกำหนดรูปแบบและอัตราส่วนการประเมินการอ่าน คติวิเคราะห์และเขียนสื่อความ ทดลองครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 เพื่อปรับปรุงคุณภาพและคัดเลือกข้อสอบที่เข้าเกณฑ์ ส่วนการทดลองครั้งที่ 4 เป็นการทดสอบเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือและรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือนิทานประกอบภาพ

กรรณิการ์ อีรสูลิจิ (2548: บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสือนิทานประกอบภาพเรื่อง ไตรสิกขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และเพื่อศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสือนิทานประกอบภาพ เรื่องไตรสิกขา กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนบ้านกลางเสถภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียน 26 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีจับสลาก ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏ

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสือนิทานประกอบภาพ เรื่องไตรสิกขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพ 89.33/82.56 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80 / 80
2. ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสือนิทานประกอบภาพ มีค่าเท่ากับ 0.6650 ซึ่งหมายความว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนสูงขึ้นร้อยละ 66.50

อรัญญา เพิ่มพิรพัฒน์ (2548: 4-5) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ใช้หนังสือนิทานพื้นบ้านเป็นสื่อเสริมประสบการณ์ กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นอนุบาล 1/2 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนไทยวัฒนาประชารัฐ จำนวน 26 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยวิธีการจับฉลาก ผลการวิจัย ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้นิทานพื้นบ้านเป็นสื่อเสริมประสบการณ์จะพัฒนาความสามารถทางภาษาในด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนได้สูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้นิทานพื้นบ้านเป็นสื่อเสริมประสบการณ์
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้นิทานพื้นบ้านเป็นสื่อเสริมประสบการณ์จะพัฒนาความสามารถทางภาษาในด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนได้สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ร้อยละ

พงษ์ศักดิ์ พางาม (2549: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้นิทานพื้นบ้านอีสานชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านโคง จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย ดำเนินการทดลองแบบแผนการสอนแบบ One Group Posttest Design ผลการวิจัยพบว่า

1. แบบฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.77 / 81.25 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หลังเรียนด้วยชุดฝึกทักษะสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

ชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์ (2545) ได้วิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างเสริมค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้นักเรียนและชุมชนด้วยโครงการอาชีพ ผลการวิจัยพบว่าในการทำโครงการอาชีพของนักเรียนนั้นยังมีการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ใช้วัสดุอุปกรณ์ไม่คุ้มค่า ไม่ประหยัด และใช้อย่างสิ้นเปลืองรวมทั้งยังไม่มีมีการแลกเปลี่ยนพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เครื่องมือและความรู้ต่าง ๆ แก่กันหลังจากที่นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแล้วได้นำไปประยุกต์ใช้ในโครงการปรากฏว่า นักเรียนมีการใช้จ่ายในโครงการอย่างประหยัด มีการใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่า มีการแลกเปลี่ยนพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และความรู้ต่าง ๆ นำเศษสิ่งเหลือใช้ในโครงการมาใช้ประโยชน์ ปรัชษา กับคนในครอบครัวและภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น โดยทุกคนในครอบครัวให้ความร่วมมือสนับสนุนส่วนความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอนและครูผู้สอนเป็นไปในทางบวก และความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อการทำโครงการอาชีพของนักเรียนก็เป็นทางบวกเช่นเดียวกัน

นุชจรรย์ ม่วงอยู่ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดประสบการณ์แบบโครงการเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเด็กปฐมวัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดประสบการณ์แบบโครงการเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนการจัดประสบการณ์และหลังการจัดประสบการณ์แบบโครงการเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเด็กปฐมวัยมีคุณลักษณะตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านอนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม ด้านความรู้และเทคโนโลยี หลังจัดประสบการณ์สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์

นภสินธุ์ เสือดี (2551: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ สำหรับนักเรียนปฐมวัย กรณีศึกษา: โรงเรียนบ้านหนองขามอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ สำหรับนักเรียนปฐมวัย ชั้นอนุบาล 1 และอนุบาล 2 โรงเรียนบ้านหนองขาม อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ได้นวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณด้านเนื้อหาในระดับดี และด้านเทคโนโลยีในระดับดีมากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณปรากฏว่า นักเรียนมีพัฒนาการของคะแนนค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณเพิ่มขึ้น และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพปรากฏว่า นักเรียนปฐมวัยมีการพัฒนาค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณอยู่ในระดับ ดีมาก

อาภาภัทร ไชยประสิทธิ์ (2551: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามแนววิถีพุทธ: กรณีศึกษา โรงเรียนทอสี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามแนววิถีพุทธ: กรณีศึกษา โรงเรียนทอสี ตามองค์ประกอบคือด้านสาระที่ควรรู้ ด้านครูผู้สอน ด้านการจัดกิจกรรมเน้นเด็กเป็นสำคัญ ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ผลการวิจัยพบว่า 1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามแนววิถีพุทธมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) การจัดประสบการณ์ตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนทอสีมีการดำเนินการตามองค์ประกอบ ด้านสาระที่ควรรู้ ครูผู้สอน การจัดกิจกรรมเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ได้ครบในทุกองค์ประกอบ และพบว่ามีความเหมาะสมกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ซึ่งสามารถทำให้นักเรียนมีพัฒนาที่ดีขึ้นในทุกด้าน และยังเอื้อต่อการพัฒนานักเรียนปฐมวัยเป็นองค์รวมตามหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา หรือพฤติกรรม จิตใจ ปัญญา ซึ่งเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อีกด้วย

ปิ่นมณี ศรีนวล (2552: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาและการสร้างโปรแกรมพัฒนาการปฏิบัติตนตามแนวทางความเป็นอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และเพื่อสร้างโปรแกรมพัฒนาการปฏิบัติตนตามแนวทางความเป็นอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ทั้งในด้านความหมายและด้านความสำคัญอยู่ในระดับมาก อีกทั้งเจตคติต่อความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ทั้งในด้านความคิดด้านความรู้สึกและด้านแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ส่วนการปฏิบัติตนตามแนวทางความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ทั้งในด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผลและ ด้านภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีอยู่ในระดับปานกลาง 2) ความรู้เกี่ยวกับความเป็นอยู่อย่างพอเพียงและเจตคติต่อความเป็นอยู่อย่างพอเพียงกับการปฏิบัติตนตามแนวทางความเป็นอยู่อย่างพอเพียง พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุรียา กำธร (2553: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดนาคนิมิตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรและหาคุณภาพของหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดนาคนิมิตร ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดนาคนิมิตรที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพ เนื่องจาก 1) ประสิทธิภาพด้านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยประเมิน 3 ด้านได้แก่ ด้านความเหมาะสมของร่างหลักสูตร ทั้งฉบับอยู่ในระดับมีความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.76 ด้านความสอดคล้องของร่างหลักสูตร ทั้งฉบับมีความสอดคล้องเท่ากับ 0.90 และด้านความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ ทั้งฉบับมีความสอดคล้องเฉลี่ยเท่ากับ 0.86 2) ประสิทธิภาพด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของชั้นประถมศึกษาปี

ที่ 4/1 ที่เรียนหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดนาคนิมิตร นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ประสิทธิภาพด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 เรียนหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดนาคนิมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดีนักเรียนที่ได้คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 86.66 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด

ทิพวัลย์ คำคง (2552: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาที่สะท้อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนสัมมาสิกขาสันตือโสภณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาการจัดการศึกษาของโรงเรียนสัมมาสิกขาสันตือโสภณที่สะท้อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาและการสะท้อนการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนสัมมาสิกขาสันตือโสภณสู่สังคมภายนอกและโรงเรียนต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนสัมมาสิกขาสันตือโสภณจัดการศึกษาที่สะท้อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนผ่านปรัชญา วิสัยทัศน์ นโยบายเป้าหมาย และหลักสูตรของโรงเรียนการจัดการศึกษายึดตามปรัชญาศีลเด่นเป็นงาน ชาลววิชา การศึกษาแทรกอยู่ในชีวิตประจำวันของนักเรียน นักเรียนได้ปฏิบัติจริงทั้งด้านคุณธรรมและการทำงานในสถานประกอบการของชุมชน ผลการจัดการศึกษาทำให้นักเรียนมีลักษณะตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือมีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองมีคุณธรรม และมีความรู้ นอกจากนี้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมมี 4 ประการ คือ 1) การยึดพุทธศาสนาเป็นหลักสำคัญในการปฏิบัติ 2) ความศรัทธาของผู้ปฏิบัติต่อพุทธศาสนาและสมณะโพธิรักษ์อันเป็นผู้นำสูงสุด 3) การมีบุคลากรที่เป็นตัวอย่างในการปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างแท้จริง และ 4) ชุมชน อันประกอบด้วย บ้าน วัด และโรงเรียน ประสานกันเป็นหนึ่งเดียวมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันและดำเนินไปในทิศทางเดียวกันคือบุญนิยม ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคมี 4 ประการคือ 1) บุคลากรของโรงเรียนมีความขัดแย้งกันในด้านความคิด 2) มีปัญหาในเรื่องการสื่อสารของบุคลากรในโรงเรียน 3) ขาดผู้ดูแลนักเรียนอย่างจริงจัง 4) ผู้ปกครองบางคนสนับสนุนให้นักเรียนทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียน ในด้านการเผยแพร่การจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่โรงเรียนและสังคมภายนอก โรงเรียนสัมมาสิกขาสันตือโสภณได้เสนอการจัดการศึกษาที่มีเศรษฐกิจพอเพียงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับโรงเรียนภายนอก การจัดนิทรรศการ การเป็นที่ศึกษาดูงาน และผ่านสื่อหนังสือ วิทยู และโทรทัศน์ รวมทั้งการต่อยอดทางการศึกษาในระดับปริญญาตรีหลักสูตรบริหารศาสตรบัณฑิต สาขาเศรษฐกิจพอเพียงของมหาวิทยาลัย อุบลราชธานี

สรุปว่า ในการจัดการเรียนการสอนอ่านประเภทต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการอ่านแบบต่าง ๆ การอ่านแบบธรรมดา การอ่านแบบคิดวิเคราะห์ การอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ การสอนอ่านแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา การอ่านแบบต่าง ๆ เหล่านี้เพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจในการอ่านและเกิดประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องใช้นวัตกรรมและเทคนิควิธีการต่าง ๆ มาช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ในการอ่านนั้น ๆ การสอนให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการสอนและนวัตกรรมต่าง ๆ ที่ใช้นั้นส่งผลทำให้เกิดทักษะและความสามารถในการคิดวิเคราะห์

ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนจะสูงขึ้นหลังจากที่ได้รับการฝึกกระตุ้นให้คิด ซึ่งการใช้หนังสือนิทานประกอบภาพ เป็นนวัตกรรมอีกอย่างหนึ่งที่ส่งผลให้นักเรียนมีการพัฒนาความสามารถในด้านการอ่านคิด

